

УКРАЇНЬСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
ДЖЕРЕЛА ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

ч. I

Нестор Дмитрів

Канадійська Русь

Вінніпег

Канада

UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES
SOURCES FOR THE HISTORY OF UKRAINIANS IN CANADA

Vol. I

Editor: M. H. Marunchak

CANADIAN RUTHENIA

Traveler's Memoirs

by

Nestor Dmytriw

1972

Winnipeg

Canada

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
ДЖЕРЕЛА ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

ч. I

Редактор: Михайло Г. Марунчак

Нестор Дмитрів

Канадійська Русь

Подорожні спомини

diasporiana.org.ua

1972

Вінніпег

Канада

Перевиданням "Канадійської Русі" Історична Секція УВАН, Відділ Суспільних Наук, відмічує 75-річчя від дня приїзду о. Нестора Дмитрова до Канади.

Передруком цієї праці вшановуємо працю першого священика, першого організатора та першого літописця українського життя в цій країні.

Редакція

Вступ

Дослідники українського життя в Канаді відчували і відчувають дуже дошкульно брак доступних джерел основної документації українського минулого в цій країні. Зокрема це дається відчутти при студіях піонерської доби, як також доби між двома світовими війнами. Документальні праці таких авторів, як о. Нестор Дмитрів, д-р Осип Олеськів, Кирило Геник, о. Платонід Філяс ЧСВВ, о. Р. П. А. Деляре ЧНІ, митр. Андрей Шептицький, Петро Карманський та інших, є вже давно білими круками. Майже всі вони не є доступними до загального вжитку тих, які цікавляться українським минулим в Канаді, як історики, соціологи, етнографи, етнологи, соціальні психологи, діячі культури, статистики тощо.

Крім суцільних авторських праць прибиралося теж багато документального матеріалу в Канадійському Іміграційному уряді, провінційних статистиках, в різній пресі, українській, англомовній та франкомовній.

Щоб зберегти від затрати цей джерельний матеріал до студій до історії українців Канади, Історична Секція Української Вільної Академії Наук (УВАН) в Канаді задумала зробити низку перекладів вгорі названих авторів та документів. Для цієї цілі вводиться нову серію під назвою "Джерела до історії українців Канади". Публікації цієї серії будуть появлятися періодично, що найменше двічі в році, в залежності, як будуть напливати фонди та допомога спільноти на цю справу.

З уваги на те, що є вже частина молодих дослідників, які не володіють достатньо українською мовою, як також є низка дослідників неукраїнського походження, для яких українська мова є незрозумілою, Історична Секція УВАН приступає до публікування двох серій "Джерел до історії українців Канади". Крім української серії друкується серія в англійській мові.

Працею о. Нестора Дмитрова "Канадійська Русь" започатковуємо обі серії. В українській мові це видання появляється завдяки фінансовій допомозі Степана Янківського з Вінніпегу, відомого мецената українського культурного життя в Канаді. Докладніше про це мова на сторінках цього видання при кінці. На цьому місці бажаємо тільки висловити нашому Меценатові нашу щирю громадську вдячність. Ми сподіємось, що слідами Степана Янківського лідуть інші і в той спосіб допоможуть зберегти джерела українського минулого в Канаді для майбутніх поколінь (М.Г.М.).

Редакція

о. Нестор Дмитрів

Нестор Дмитрів перший літописець українців Канади

Про о. Нестора Дмитрова знає українська Канада, як про першого українського священика в Канаді та першого організатора церковного життя в Канаді. Про його перебування в Канаді та його перші богослуження та оформлення перших українських парафій появилася була в 1964 р. брошура автора цих рядків п.н. "Канадійська Теробовля", "місце першої української Служби Божої в Канаді".

У розвідці цій використані частинно дані з праці "Канадійська Русь" авторства о. Нестора Дмитрова. Ці "подорожні спомини", як їх автор називає, появилися друком в 1897 році. Найперше друкувались вони підвалом в часописі "Свобода", яка в тому часі приміщувалась в Мавит Кармел, в Пенсильванії. Того ж самого року вони появились окремою відбиткою.

"Канадійська Русь", яка вже своєю символічною назвою багато дечого визначувала читачеві, в скорому часі стала надто популярною книжечкою. Вона перша заговорила про українські колонії в Канаді як одну культурну цілість, як українську спільноту. В тому часі писалось в пресі про Американську Русь, Бразилійську Русь, Галицьку Русь, Угорську Русь, Буковинську Русь, Бачванську Русь. До цих Русей о. Нестор Дмитрів впровадив поняття Канадійської Руси.

"Канадійська Русь" о. Нестора Дмитрова скоро розійшлася а другого видання не було. В короткому часі вона стала книжковим білим круком. Як нам відомо, її не мають навіть самі видавці. Тому вартість цієї книжечки в наших часах поважно зростає, тим більше, що це єдина документальна праця, яка дає нам дуже чіткий образ українських канадських поселень вже в перших роках їх формування.

Нестор Дмитрів, як перший український священик в Канаді, який прибув сюди в першій мірі на прохання самих поселенців а був він в тому часі редактором "Свободи", єдиного тижневика на американському ґрунті (північному і подудневому), знав докладно турботи цих поселенців та їх розміщення. Він, маючи юрисдикцію від митр. Сембратовича дуже сумлінно об'їхав тоді всі українські колонії в Манітобі, Алберті та Саскачевані. Його

“Хрести Свободи” та оснoвування перших парафій, які стали першим початком організованого українського суспільного життя в цій країні, були приміром для тих, які поселялися згодом та ідентифікували себе з культурою свого народу. Ще краще пізнав він життя українців Канади, коли то він в наступному році був не тільки священиком, але теж державним урядником Іміграційного Департаменту в Оттаві, з осідком у Вінніпезі.

В “подорожних споминках” о. Н. Дмитрова є схоплені не тільки пориви та успіхи молоді української спільноти в Канаді, але теж зображені піонерські труднощі та вороже ставлення оточення, яке стояло на перешкоді в українському суспільному рості. Автор змальовує також внутрішні ускладнення серед тих, які опинилися без рідного ґрунту та в пошукуванні за кращим майбутнім та збірною політичною і культурною свободою робили переоцінку своїх вартостей та недостач.

Картини о. Н. Дмитрова дуже реалістичні. Він багатий в критичне мислення а часом навіть докоряє своїм землякам, для яких він був незаперечним батьком та провідником. Як знаємо, він станув в обороні своїх земляків на сторінках англомовної преси за незаслужені їм докори. Сам він був строгим в деяких оцінках і за це йому приходилось також стрічатися з докірливою критикою своїх земляків. Однак горів він великою любов'ю до українських піонерів та бажав їм добра і в світлі таких міркувань треба кожний рядок його праці так розуміти.

Щоб краще оцінити “Канадійську Русь” о. Н. Дмитрова та його значення для історії українців Канади, доцільним було б дещо більше сказати про автора ще і в інших відношеннях.

Отець Дмитрів ¹⁾ зв'язав ще своє ім'я з українцями Канади своїми оповіданнями, яких історія української літератури Канади досі ще не віднотує. Оповідання Н. Дмитрова є неначе доповненням до його подорожних споминів і разом вони творять неорозривну цілість. Так як спомини писав Н. Дмитрів в часі своєї подорожі та надсилав до “Свободи”, так теж писались його оповідання. Коли він був в 1897 році в Калґарах написав оповідання “Руска пасха а французький ксьондз”, знова коли в 1898 році він подорожував між Вінніпегом а Галіфаксом як іміграційний урядовець, зродився у нього цикль оповідань, що їх він за титулував “Образки з Канади”. Свої оповідання Н. Дмитрів базує на контрасті двох культур, української і неукраїнської, пр. в “Руска пасха а французький ксьондз” є зудар української і французької куль-

¹⁾ Годиться завважити, що о. Н. Дмитрів підписував свої оповідання та спомини як Нестор Дмитрів, а ніколи як отець Дмитрів.

тури, в оповіданні "Assimilation" зудар української й англосаксської.

Теми до своїх оповідань брав Н. Дмитрів з життя імігрантів. Часто вони були повторенням подій, що приключились в Калгарах, Стюартбурні чи Теревовлі. В своїх оповіданнях Н. Дмитрів завжди піддержує традиції та культурні надбання свого народу. До речі, він не накидує їх, а залишає читачеві виробляти собі власний погляд. Так, пр. в оповіданні "Assimilation". "Коли б — розуміє автор під кінець — наша культура стояла так високо, щоб з таких подруж виходили діти з руським народним характером, вийшла би раса така, за яку б ми перед світом не повстидалися. А так згинуть наші жінки, згине грядуче покоління з мішаних подруж у морю англійської цивілізації. Та бодай не будуть жебручими дідами, рабами без почуття гідности людської, але будуть людьми, а це вже вистарчить. Чи вистарчить?" запитує при кінці читача автор.

В оповіданні "Assimilation" автор зобразив перше українсько-англійське подружжя, що відбулося в 1897 році в Давфині між Френком Никсом з Лондону, друкарем в Давфині і Анною Заровною з Галичини ²⁾). Подібна ситуація трапилася теж в 1897 році, де меноніт і українка побралися в Стюартбурні. Цю подію змальовував Н. Дмитрів в оповіданні п.н. "Вийшла за меноніта" ³⁾). На початку все було щасливо, бо батьки молодій сподівалися, що молодий навчиться по-українськи молитися. До речі, він навіть обіцявав це зробити. Пізніше, він не тільки, що не молився, але не хотів навіть хреститись. В оповіданні "Руска пасха а французький ксьондз" Н. Дмитрів змальовує бажання українських імігрантів зберігати свої релігійні традиції, кінчаючи оповідання заключним твердженням, що "нема то таки, як наш егомосьт світили пасху".

Оповіданням з іміграційного життя в Канаді є "Тимко Гаврилюк", що було друковане підвалом в "Свободі" в 1897 році, в числах від 36 до 43. Це неначе епопея українського емігранта з "села Лахманівки (здумана, але символічна назва—М.Г.М.), Городенського повіту", звідки то Тимко Гаврилюк виїжджає і по довгих турботах у Львові, через Скиллу і Харибду, митні і подорожні перебої добивається до Вінніпегу, а опісля на гомстед, де іміграційні "гаразди" все таки не закінчилися.

В циклі "Образки з Канади", крім згаданих "Assimilation" та "Вийшла за меноніта", є ще такі оповідання: "Неділя в Оттаві", "Старий батько за морем" та "З Галіфаксу до Вінніпегу".

²⁾ "Свобода", ч. 12, 1898.

³⁾ Тамже, ч. 8, 1898.

Писав Нестор Дмитрів оповідання з чисто американського життя і містив їх в "Свободі". Видавав він своїм коштом брошури. Першу таку видав в 1896 р. "Образки з Америки" авторства Юліяна Чупки (псевдо Бузько). Другою книжечкою була його "Канадійська Русь", а пізніше "Тимко Гаврилюк". В 1902 році написав новелю "Краян" (ч. 6, 1902).

В 1903 р. Н. Дмитрів, С. Макар і І. Ардан оснували видавництво ім. А. Бончевського "Слово". Одним із редакторів цього видавництва був о. Павло Тимкевич, що видав першу збірку поезій канадсько-американських авторів п.н. "Америка", вірші Сави Чернецького, П. Тимкевича і декілька віршів третього автора, що заховався під криптонім "Б-а".

Хоча о. Н. Дмитрів бував довші роки в ЗСА, то письменницька творчість його більш пов'язана з Канадою, як з країною замешкання. Його подорожні спомини та оповідання — це цінні перводжерела історії української людини та української спільноти в Канаді. Воя його творчість позначена помітним патріотизмом. Великий вплив в цьому відношенні мав на нього о. Данило Танякевич, про якого Н. Дмитрів говорить, як "великого приятеля, опікуна і дорадника мужиків та одного з найкращих і найбільш свідомих українців того часу⁴⁾". Його брошури "Скажимо собі правду в очі" та "Церковний магазин" залишили на Н. Дмитрову незатертий вплив. Про о. Д. Танякевича, що був послом до Відня, так оповідає о. Н. Дмитрів: "Я будучи ще сільським хлопцем, дуже часто служив о. Танякевичеві до Служби Божої в Утішкові. Будучи в гімназії, я дуже часто перебував в Закомарі і там перечитував твори Куліша, Квітки, Шевченка, Федьковича і других. Ніколи не забуду, як ми золочівці, зібралися раз на Різдвяні Свята і в Пітричах о. Чемеринського чекали на о. Танякевича. Було нас тогди чотирьох: Іван Левицький, Юліян Чемеринський, Михайло Струмінський і я. Пізно вечером піхотою в подертім кожусі прийшов о. Данило і того вечора нам хлопцям роз'яснив різниці між українською а великоруською нацією. У нас та лекція була рішучою на ціле життя. Як в Канаді так в ЗСА о. Н. Дмитрів був невгнутим оборонцем українства і своєю творчістю та працею багато причинився до того, що войовниче москвофільство того часу не заляло невеликих струмочків української ідеї в ЗСА та Канаді. Нестор Дмитрів побачив світ 1863 р., а помер 1925 в ЗСА.

М. Г. Марунчак

⁴⁾ "Свобода", ч. 20, 1906.

ВИДАВНИЦТВО ЧАСОПИСИ „СВОБОДА“.

Число 4.

КАНАДІЙСКА РУСЬ.

Подорожні wspominy

Нестора Дмитрова.

Mt. Carmel, Pa.

Зъ друкарні „Свободы“.

WINNIPEG, MANITOBA.

До Winnipeg приѣхавъ я 5. цвѣтня с. р. Подорожь зъ Buffalo, N. Y. до Winnipeg нѣчимъ не замѣтна, отже годѣ про ню и згадовати. Ёде ся двѣ doby, отъ и все. На двѣрци колейовомъ въ Winnipeg побачивъ я нашѣ два сердаки, привтавъ ся зъ людьми тай довѣдавъ ся я, що они зъ пѣдъ Бродѣвъ зъ Берлина. Одень зъ нихъ навѣтъ предплатникъ „Свободы“. Таки заразы зъявивъ ся п. К. Генпкъ и спровадивъ мене до Immigration House.

Ту я побачивъ такій станъ. Вѣдъ послѣднихъ выборовъ наступили змѣны въ правительствѣ, отже партія, котра дѣстала ся до кермы поробила свои порядки. Всюды по урядахъ повсаджовала своихъ людей, а давныхъ урядникѣвъ поусувала. Така змѣна консеквентно наступила и въ справахъ иммиграційныхъ. Новый персоналъ урядничій зъ дуже енергичнымъ шефомъ на чолѣ провадитъ sprawy иммиграційной зъ цѣлою спружностію. Въ персоналѣ урядничомъ суть люде, котри говорятъ всякими языками. Есть ту урядникъ Шведъ, Французъ, Нѣмецъ и

нашъ Русинъ п. Геникъ. Всякія sprawy полагають ся сумлѣнно зъ блискавичною скоростію и бюрократичнымъ педантизмомъ. Самъ будынокъ выглядає дуже чистенько и якъ на имміграційный дѣмъ, особливо для нашихъ людей зовсѣмъ выгѣдний. Люде дѣстають даромъ чисте, выгѣдне и здорове помешкане, кухню веспѣльну до ужитку и опаль.

Я заставъ ту нашихъ кѣльканайцять родинъ въ головной части зъ Борщѣвского повѣту, котрій лишь встыдъ приносять нашѣй націи. Сидять вже декотрій по кѣлька навѣтъ мѣсяцѣвъ. Въ одягахъ краевыхъ, зъ волосемъ довгимъ, брудній, нужденній Анѣ суди Боже намовити ихъ, щобъ поперебирали ся. Кажуть, що вѣру свою загублять. А одна жѣнка загрозила своему чоловікови, що втопить ся, або повѣситъ ся, якъ вѣнъ посьмѣе собѣ волосе обстричи. — На нашихъ людей дивлять ся Канадійцѣ гѣрше, якъ на Индіанѣвъ, бо Индіане ту взглядно культурный народъ. Они мають свою газету и писмо святе на своей мовѣ. Оденъ урядникъ радивъ менѣ зовсѣмъ на серію, щобъ кѣлькохъ нашихъ людей выслати на науку до Индіанъ. Прошу собѣ лишь представити: Приходить родина зъ Галичины. Чоловѣкъ, жѣнка и 8 дѣтей. По дорозѣ всѣ грошѣ выдали. Агенты по дорозѣ выдерли послѣдній центъ у чоловіка. Голий, босій, брудній, бѣдній, чисті дѣды заѣзджають до имміграційного дому.

Зарядъ дому имміграційного ломить руки и не знае, що почати зъ тыми нещасливими людьми. Добры люде скидають ся по пару центовъ — мае родина на якійсь часъ на выживлѣне. Дѣтиска лазять по сходахъ и занечищають — таки идуть зъ потребою на сходы, або подъ дверѣ. Зарядъ въ роспуцѣ клене, проклинае и повѣдомляе правительство, що зъ такими людьми годѣ що почати. Але правительство не маючи на разѣ зъ другою якою стороны масовою имміграціи терпять нашихъ людей, яко *malum necessarium*. Яке понятіе мае правительство о насъ, вже можна собѣ представити. — Але вертаймо назадъ до нашої нещасливою родины. Вышукали вже чоловікови роботу. Вонъ рубае дрова деѣ въ день и пересѣчись кожного дня заробляє 50 цнт. Жите дуже тале. Вонъ вымогъ немає нѣякихъ, складае центы и же собѣ цосля его понятія зовсѣмъ по пански. Засидѣвъ ся нашъ чоловікъ въ мѣстѣ, не працюе тяжко, хлѣбъ бѣлый ѣсть, якъ въ добромъ роцѣ въ Галлчпнѣ на Великдень и сидитъ тай анѣ тямки собѣ немає про фарму. Такихъ людей нашихъ въ Winnipeg есть велике число. Та шпекуляція нашихъ людей до нѣчого не здатна, бо и шкода змарнованого часу, якъ вже якійсь центъ призбирало ся — бо вкѣнци таки майоръ мѣста (вонъ е шефомъ бюро имміграційного) спломѣць выжене людей на фармы, але тогда вже добрыхъ даровыхъ фармъ не буде.

Нашихъ людей въ Winnipeg есть до двѣ сотки. Они дѣлятся на 3 части. Першій то тї, що хвилево пересиджують въ имміграційномъ домѣ, мають якись центи и спекулюють по галицки за чимсь лѣпшимъ, кидають ся на купні фармы, особливо бискупскій (на тыхъ вже стратили до 300 доллар.), а вкѣнци стративши зъ половину гроша, осѣдають на фармахъ. Другі то безсребренники, котрі сидять въ Winnipeg и зарабатують, щобъ поселити ся зъ центами на фармѣ. Треті то пролетарц, котрі сидять въ мѣстѣ, рѣжуть дрова, носять воду и палять въ грубахъ російскимъ жидамъ и такъ вегетуючи не мають гадки о фармѣ, кажутъ, що вже въ Галичинѣ досить напрацьовали ся. Хлопцѣ идуць на службу до фармерѣвъ — дѣвчата служать у Англикѣвъ и жидѣвъ, а малі дѣти ходять до шкѣль англійскихъ. Малый хлопонецъ ледви 14 лѣтъ достае у фармера на рѣкъ 60 долларѣвъ. Я подыбавъ наші дѣвчата по готеляхъ, котрі вже досить говорятъ зъ англійска и мають по 10 дол. на мѣсяць. Трафляе ся дуже часто, що фармеръ забирае на лѣто цѣлу родину и платитъ 150 дол. Въ лѣтѣ ходять наші люде зъ Winnipeg на жнива до Minnesota и North Dakota и зарабатують по кѣлькадесять долларѣвъ. Чи легко нашого чоловѣка намовити, щобъ пошовъ служити, то зновъ друга рѣчь. Хлопцѣ втѣкають зѣ службы, бо имъ цне ся за татунемъ и за ма-

мунею — родну годѣ намовти, щобъ заробила черезъ лѣто центы, бо нашъ чоловѣкъ, хоть голый, якъ турецкій святой, каже, що вѣнъ газда, на службу не поїде. Найлѣпше еще тримають ся дѣвчата. Они найскорше учать ся бесѣды и культура свѣтова дуже скоро ихъ чѣпае ся. Якї дѣвчата, такї будучї газдынѣ, такї будучї матери; якї матери, такї будучї дѣти, така наша будучнѣсть въ Канадѣ. Зъ тыхъ взглядѣвъ повиннї родичѣ свои дѣвчата пхати конечно на службу до Англикѣвъ и другихъ культурнѣйшихъ народѣвъ. — Нашъ чоловѣкъ зъ его галицкимъ вихованемъ, такъ кормленый, якъ его тамъ кормили, есть на разѣ не способный до работы въ Америцѣ. Вѣнъ нѣякъ не въ сплѣ выдержати конкуренци зъ робѣтникомъ другихъ нациї. Вѣкова неволя и гнетъ зробила зъ него раба невѣльного, лѣнивого, байдужного. Дворы галицкї — теперь въ великѣй части жидѣвскї — здеморализовали его, фізична его немѣчь робить его неспособнымъ до работы такоп, якоп Амерпка wymagaе. Вѣнъ немае житевыхъ вымогѣвъ, але и немае прикметѣвъ чоловѣка, котрый бы въ силѣ собѣ заробити, щобъ тї вымоги заспокоити, якї мае робѣтникъ американскїй другихъ нациї. Наведу лишъ два факты, а они выстарчатъ до освѣченя выше сказаного: Въ Edmonton люде нашї тяжко бѣдили. Рядѣ давѣ имъ запомогу 250 дол. и выстаравъ ся о роботу. Нашї люде

покинули роботу и дальше зъ голоду млѣли. Другій примѣръ: Оденъ фърмеръ взявъ нашего чоловѣка до себе о 130 миль вѣдъ Winnipeg, обѣцявъ ему добру заплату и казавъ въ лѣсѣ дерево рубати. Видить фърмеръ, що работа зъ пѣдъ его рукъ не иде такъ, якъ бы повинно бути, отже бере нашего мужика найспокойнѣйше въ свѣтѣ на вѣзъ, вывозить кѣлька миль въ поле и скидае на волю Божу. Певно каже: або роби, або гинь. На щасте чоловѣчиско мавъ центы, дѣбравъ ся до стаци и приѣхавъ до Winnipeg и ту жидамъ дрова рубает.

Въ Winnipeg подыбаеъ я такожь той проклятый подѣлъ нашихъ Русинѣвъ на обряды. Русины латиньского обряду, окруженіи кѣлькама пыскатыми Полякамъ вѣдокремляють ся вѣдъ своихъ братѣвъ, кумѣвъ, сусѣдѣвъ. Польскій священникъ що-року приѣзжаетъ и сповѣдае и причащае гуртомъ всѣхъ, хто попаде до французкого костела. Зѣ взглядѣвъ вѣроповѣдныхъ, национальныхъ и организаційныхъ нашъ священникъ еще сего року мусить бути въ Winnipeg. Хто его удержовати буде на разѣ, се вже рѣчь въ першѣй линіи нашей церковной ерархіи, а вѣд-такъ и всѣхъ Русинѣвъ. Занедбаемо мы справу въ самыхъ початкахъ, не зможемо направити и за 10 лѣтъ.

Нашъ головнѣйшій кѣльоніи, менѣ до теперъ звѣсній въ Канадѣ суть слѣдующіи: 1) Manitoba —

Winnipeg и околнця, якъ Gonor и Beausejour — Lake Dauphin, Stuartburn, 2) Alberta — Edmonton, Edna, 3) Assiniboia — Pheasant Forks.

По черзѣ буду я робити свои примѣчания про тѣ колоніи, бо въ томъ порядку менѣ дорога найлѣпше выпадае. Если мои примѣчания не будутъ достаточны для феховыхъ людей, то най дарують, понеже я зовсѣмъ чоловѣкъ не феховый, тѣлько маю добру волю и щирую любовь до народу, тай хочу ему по той щирости послужити.

LAKE DAUPHIN DISTRICT.

Зъ Portage la Prairie суне ся тренъ дуже лѣниво и недбало до Dauphin. Чоловѣкъ забувае що въ Америцѣ и мимоболѣ насувають ся ему спомини, якъ то колѣсь ѣздивъ поганую галицкою колѣєю зѣ Львова до Равы рускоп, або до Жовквы. Повнѣсенкій тренъ, нашпикованый рѣжного рода и породы людми. Помѣжъ звычайными грѣшниками, що обгорнулись кожухами горѣ вовною перевернеными сидитъ и французкій pater въ чорной реверендѣ, котра почавши вѣдъ ногъ спльно гузиками пѣдъ шнею обняла своего слугу, якъ бы его не мала нѣколи выпустити изъ своихъ обѣймѣвъ. Въ smoking care крайный неладъ, наплюто погано до неможливости, а дымъ зѣ рѣжного сорта тютюновъ просто

убиває чоловіка, що не привык до топ атмосфери. Середь того убиваючого диму зазрѣвъ я женщину, тай здивувавъ ся, якимъ чудомъ она ту попала. Приглядаю ся ближе — тажъ то наша Марунька — такъ, то она въ цѣлѣй своей постати. На головѣ завій, грубий завій, неначе-бъ 10 хустокъ навпла, чорный сердакъ короткій, зъ-подоь сердака вызрає ще чорнѣйша сорочка, груди росхрѣстані, жовтаве тѣло вызрає на свѣтъ божіи, двѣ перемѣтки (запаски) служатъ за сподницю, а довга сорочка ажъ по кѣстки заболочена, чорна, брудна, ажъ гидъ дивити ся. На восковомъ лиці пробиваєсь якась неозначена туга, грижа, непевнѣсть навѣтъ еи теперѣшного истованя. Побѣчь неи сидѣвъ чоловікъ високого росту, сухій, блѣдый, прпбитый, прпгнобленный зъ поглядомъ смутнымъ, невыразнымъ. — „Де вы ѣдете?“ — запытавъ я. Чоловікъ перестрашенный почавъ чухати ся въ потлицю и поволеньки выцѣдивъ: „Прощу пана, мы нѣбыто идемо на гомстель“ — „Та якъ нѣбыто?“ — запытавъ я дальше. „Та такъ прощу пана ласкавого, бо мы не маємо анѣ одного крейцара, та навѣтъ не буде що въ губу вкнути, а не то фарму заплатити“. — „Та чого-жь вы сидите въ томъ дымѣ, тамъ прецѣ есть мѣсце въ другѣй карѣ?“ — „Не можна прощу пана, тамъ паны сидять. И мы влѣзли були мѣжь панѣвъ, але кондукторъ загнавъ насъ сюда“. Я вышукавъ

кондуктора и довѣдавъ ся вѣдь него, що вѣнь на домагане другихъ людей, котрї брыдили ся одягомъ, брудомъ женщины галицкои, пересадивъ ихъ до smoking case. Зъ великимъ трудомъ удалось менѣ склонити кондуктора, щобъ забравъ ихъ зъ того дыму. Зъ дальшого оповѣданя довѣдавъ ся я, що тї бѣднї люде походятъ зъ Борнѣвского повѣту. Они зъ кѣлькама еще родинами заѣхали зъ ласки Мислера до Georgia и тамъ набѣдивши ся страшно дѣстали ся майже чудомъ до Філядельфїи и ту при помочи конзуля австрїйского вѣдѣславъ ихъ поганый Мислери до Winnipeg. Черезъ зиму тулили ся нещасливїи при другихъ въ иммиграціиномъ домѣ, а теперь выбрали ся безъ одного цента до Dauphin на святу земельку, щобъ якъ казали для своихъ дѣточокъ хлѣба „колїсь“ роздобути. „Мы прошу пана знаемо, сказаць мужикъ, що намъ вже гаразду не буде, але бодай нашї дѣти не будутъ такимъ дѣдами, якъ мы“...

Пѣзно вечеромъ приѣхали мы до Dauphin. Тренъ спѣзнивъ ся тѣлько о 4 годины. По дорогѣ вода пѣдмулила желѣзну дорогу — отже треба було дорогу направляти. Впрочемъ спѣзнене въ ту околицю не потягае за собою нїякихъ шкодливыхъ наслѣдковъ. Разомъ зъ тою нещасливою родиною приѣстивъ ся я въ иммиграціиномъ домѣ. Домъ иммиграціиный по малыхъ мѣсточкахъ въ Канадѣ — то буда одноповерхова

збита міліонами бѣльшихъ и меншихъ цвяхѡвъ. На долинѣ велика комната. На серединѣ велика желѣзна англійска кухня, на котру ставить кожда родина своѣй герцокъ, по-пѡдъ стѣны деревяннй причѣ — нѣбы лѡжка. На горѣ рѡвножь такъ само уряджено. Чоловѣкъ, що приходить на фарму мае право 10 днѣвъ мешкати въ тѡй будѣ и корпстуватись кухнею и причею. Дровъ на опаль дають — прожива у кожного своя. Народу, якъ мухъ. Чорнѣсенко, гамѡрно. Слабеньке свѣтло маленькои лампки освѣчуе ледви оденъ закутокъ. Гамѡръ рѡжного рода бесѣдъ зливае ся въ оденъ невыразный гукъ. Ту знайдешь Французѡвъ, Шведѡвъ, Нѣмцѣвъ, россійскихъ жидѡвъ, Шотлянцѣвъ, Русинѡвъ, Полякѡвъ и др. Народъ разбирае ся и ладить ся до водпочинку. Оденъ свище, другій щось балакае и смѣе ся, тамъ въ кутѣ крестить ся побожный Французъ, а насередъ хаты, якъ у себе въ дома дупить поклоны нашъ мужикъ, ажъ гукъ розсходить ся по хатѣ. Народы дивлять ся на ту гимнастику, не розумѣють, що се значить — смѣють ся ажъ за боки хапають ся, а впрочѣмъ гадають собѣ, що оно такъ передъ сномъ мусить бути.

Я дѡставъ зъ протекціи особне лѡжко на 1. поверсѣ и змученый дорогою тай вражѣнями заснувъ здоровымъ сномъ. Я вже добре захопѣвъ, якъ хтось мене зъ легенька пштуркнувъ въ бѡкъ. Обтираю очи, дивлю ся, стоить надѡ-

мною чоловікъ и почпнае розбирати ся и ладити ся до спаня. Я посунувъ ся подъ стѣну. Незнакомый чоловікъ положивъ ся на лѣжку и необзываючи ся до мене нѣ словомъ захропѣвъ здорово. Рано вставъ вѣнъ и такъ само необзываючись до мене нѣ словомъ забравъ ся до своего дѣла. Я вѣдтакъ подыбавъ его въ готели при снѣданю, навѣтъ при однѣмъ столѣ мы спдѣли, але вѣнъ до мене нѣчого тай я до него нѣчого. Европейцямъ певно дивне такъ поступоване, але у насъ звычайна рѣчь. Чоловѣкъ сей видно не мавъ до мене нѣякого бізнесу — тай я до него нѣ.

Зъ полудня вѣбравъ ся я фѣрою до нашопкольоніи, котра лежить надъ рѣкою Drifting и окрещена именемъ Теревовля. До стаціи колейовой Valley River 16 миль дороги. Рѣвнина ростягае ся наоколо. Лѣсы осикові понакидваніи группами по рзлогихъ поляхъ. Бѣліи хатки виднѣють зъ далека вѣддаленіи вѣдъ себе о англійску милю, а иногдѣ и бѣльше. Коло хатъ стайнѣ збитіи зъ осипчини выглядятъ, якъ пивницѣ на картофлѣ. Худоба и конѣ бродять по снѣгахъ и водахъ и вытягають зъ подъ снѣгу, якъ рены на далекой пѣвночи стебелця нескошенои травы. Куда окомъ глянешь непроходиміи просторы пшеничної землѣ, котра просить ся сама подъ управу — сама мати-земля рада-бы поживити своихъ дѣтокъ, що покривдженіи, збѣ-

джені, пересычені паньскою ласкою въ Галлчннѣ, зъ голоду млѣють. Видно подекуды высоко стерню торочнои пшеницѣ, котрой стебла грубій, грубій, якъ буйного бадилля степового. Середь тяжкыхъ думокъ дѣбравъ ся я до Valley River. Дальша дорога возомъ стала неможливою; — черезъ рѣку, що лѣтною порою ледви цюркотить не можъ було перебраться. Рада въ раду, а въ кѣнци такъ не знайшлося иншой рады, якъ пуститисъ пѣхотою по апостольски до нашої колоніи, котра була вѣддалена зъ вѣдсп еще 6 миль. По дорозѣ по другѣмъ боцѣ рѣчки подыбавъ я фарму одного англика и нанявъ у него коней. Черезъ три годины волѣкъ ся вѣзъ зъ провола лѣсами и степами, вѣдбываючисъ о великій пеньки и пѣдскакуючи о $\frac{1}{2}$ метра до горы при встрѣчи великой колоды дерева. Такъ заѣхавъ я до хаты одного молодого англика фармера, котрый самъ оденъ мешкавъ въ низенькѣй хатчинѣ. Позатою хатиною не було вже дороги. Возомъ не можливо було перебраться посередь хащовины. Зновъ не було иншой рады, якъ пѣхотою пуститисъ въ дальшу дорогу. Сонце клонилось якъ западови и холоднымъ лучами освѣчовало великій версты снѣгу и потоки глубокой воды, передираючисъ черезъ густій вѣты лозины и вѣдвѣчныхъ травъ. Бѣльше якъ годину блукавъ ся я по лѣсѣ, бѣльше якъ годину бродивъ по снѣгахъ и водахъ, бѣльше якъ годину блукавъ я по тыхъ

околицяхъ, по котрыхъ хѣба нога мысливого Пидіянина келсь ступала. Почало вже темнѣти. Мене пройнявъ страхъ. Той страхъ и лякъ, котрый проймае чоловѣка—одинцю, що чуесь хробакомъ взлядомъ топ непоборимои нѣмои природы. Срахъ передь темною ноцію посередь вѣдвѣчныхъ степѣвъ и лѣсовъ. Менѣ страшно стало ночувати на томъ змнѣомъ снѣгу, посередь непрерывнои лѣсовои глуши. Я узброївъ ся въ послѣдну енергію и бривъ снѣгомъ дальше. На щастє побачивъ я, а радше намацавъ дорогу и втѣшений шовъ вже дорогою безъ взгляду на то куды она мене запровадить. По пѣвгодннѣомъ марши надыбавъ я фарму, власнѣсть двоухъ молодыхъ Шотлянцѣвъ, котрї мешкали ту якъ два пустельникии разомъ зѣ своими кѣньми и коровами. Зѣ цѣлою готовостію запрягъ конѣ молодой чоловѣкъ и повѣльною ходою пустили ся мы въ напрямѣ нашои колонїи.

Мѣсяць стоявъ на небѣ ясній; тонесенька мрака покрывала лѣсы и боры. Рѣчка журчала тихесенько, конѣ зѣ провѣла ступали, а мой веселый газда оновѣдавъ дивною ангельщиною свои пригоды житевї. Мы зблжжлись въ кѣнке до одной хатинки, конѣ стали и я вдовоавъ ся, що вже разъ я у цѣли моеи подорожи. Хатинка зѣ верху выглядае такъ: Троха отесанїи бельки оспковї, то стѣны хаты поукладанїи въ углы. Дахъ вкрытый оспковыми дошками, а на нихъ

покладено землѣ и гною. Высота хижн не выносить бѣльше, якъ $\frac{1}{2}$ метра. Маленькій желѣзный компнокъ стерчить зъ даху, зъ котрого все курить ся, бо палива есть подостаткомъ. Въ хатѣ горячо, кухня желѣзна англійска червона вѣдъ огню, на кухнн варить ся стиранка зъ бѣлои муки, безъ молока, безъ омасты, на чпстѣй вѣдѣ, бо коровы еще нема. Коло кухнѣ стоить наша газдыня убрана якъ и въ Галичинѣ, а около кухнѣ позасѣдали дѣти и чекають на стиранку, бо певно голоднѣй. Постѣль, стѣль, лавка на котроѣ сидить газда — отъ и цѣла хата, цѣлый добутокъ нашего хрестянина, що на зиму выбравъ ся щастя шукати въ Канадѣ. Нѣ! Се ще не цѣлый его добутокъ. Пѣдъ постелею кричать куры и голубы, тай красенкій пескъ звивае ся по хатѣ. На дворѣ побѣчь хаты стайня, а въ стайни два волы, властнѣсть трохъ газдѣвъ — коло хаты величезный за 70 дол. вѣзь, котрый такожь причисляеь до веспѣльного маетки трохъ фѣрмерѣвъ. Я не довго забавляеь ся въ тѣй хижѣ. Казали менѣ, що чоловѣкъ, до котрого я мавъ заѣхати мешкае о пѣвтора фѣрмы дальше. Я пустивь ся до того чоловѣка — тай довго еще лазивъ по лѣсѣ, бо велика то просторонь топ пѣвтора фѣрмы. Вкѣнци знайшовъ я и хату того чоловѣка. Прекрасне положене, особливо при освѣтленю мѣсяця. Рѣчка ве ся помѣжь береги лѣсистѣй. За рѣчкою хата трошка бѣльша, якъ

перша, коло хаты вѳъ, що служивъ тымчасомъ за комору, нѳдъ возомъ знаряды кухоннѳ, а одень горщокъ прикритый „Свободою“. Стаїня такожь досыть обширна — 2 коровы, 2 телять, 2 волю, на дворѳ два плуги — початокъ газдѳвства. Въ хатѳ такій самый ладъ, якъ всюды. Я розгостивъ ся, высушивъ промоклы ногы п черевкы п побалакавши про се п те заснувъ здорово. Рано въ недѳлю збудивъ мене когутъ, котрый завзято пѳдъ постелею кричавъ. Народъ зѳбравъ ся гурмою передъ хатою. Майже цѳла колонїя, котра складае ся зъ 15 роднѳ а зъ 78 осѳбъ, залягла подвѳре. Пѳсланцѳ, высланы за мопмы рѳчамп до Valley River не вертали. Люде ворожилп, що оны вернуть на вечеръ. Я выбравъ ся тымчасомъ оглядати фарму. Боже святы! Чи мѳгъ нашъ чоловѳкъ коли сподѳвати ся, що его дѳтей такъ добро чекае? 113 моргѳвъ лѳса! Осипчина, лѳщина маленька, подекуды мпзерный дубъ, рѳдко дуже сосипна. Земля знаменита. Горошокъ дпкїй, дике жито п овѳсъ въ хлопа. Земля чорна, пшенична вѳдъ вѳкѳвъ листемъ на локоть нагноена. Корчунокъ лѳса дуже легкїй, бо корѳне тримае ся на верху. Выпасъ худобы, кобы тѳлько она була. Вода здорова, воздухъ дуже здоровый. Въ зимѳ правда морозы сильнѳ, дуже спльнѳ п зима вже вѳдъ падолиста почпнаеся, а кѳнчить ся доперва зъ кѳнцемъ цвѳтня, але нашъ чоловѳкъ каже: Якъ мае бути зима — найже буде, але най

не паскудить такъ, якъ въ Галичинѣ. Нашъ чоловікъ спеки боить ся, а не зими. Просторы величезні — тажъ то 160 акрѣвъ, 113 моргѣвъ галицкихъ доброн, даровон землѣ! До всего того потреба конечно гроша п розуму, бо иначе згине середь тыхъ лѣсовъ той, що приходить безъ цента тай въ додатку ще п зъ дурнымъ розумомъ.

Най нѣхто не важить ся пускати безъ цента до Канады — най лишае ся въ Галичинѣ, бо тамъ лекше бути жебракомъ, якъ ту. Тамъ жебракови кавалокъ хлѣба чорного подадутъ, а ту нѣхто нѣчого даромъ не дасть, хиба за роботу запластитъ, алежъ тои работы нѣгде на фармахъ нема, хиба работа коло своен фармы, а не можъ на нѣй робити, якъ не маешъ волѣвъ, плуга — хоть зъ голоду гниъ, тай такъ мусишь гнути. Щобъ взяти ся за господарку п прожити часъ, нѣмъ дочекаешъ ся свого, треба конечно принести зъ собою вже на мѣсце найменше 300 долар. Безъ того маленького капиталу чоловікъ абс згине, або буде вѣчнымъ дѣдовомъ. Великій блудъ зробили нашій люде, що поприходили на зиму до Канады. Звѣсна прецѣ рѣчь, що въ зимѣ хлѣба зъ подъ свѣгу не добудешъ, грошѣ прожіешъ черезъ довгу п люту зиму, а на веснѣ останешъ безъ цента, хоть въ дубъ головою товчи. — Нашій люде, що осѣли въ кольоніи Теревовля поприходили на зиму п въ зимѣ, около Рѣзда.

Найбольше людей прійшло зъ повѣтовъ Борщѣвского, Чортковського, Буцацкого и Теробовельского. На 15 родинъ заставъ я 5 волѣвъ 2 коровы и 2 телятъ, а зъ той сумы 2 волю, 2 коровы и 2 телятъ належить до одного чоловѣка. Щожь лишае ся для другихъ? Оденъ вѣзь и 3 волю. Треба еще и то запримѣтити, що нашъ чоловѣкъ спускае ся зъ цѣлою ризигнаціею на волю Божу. Стане подъ хатою, подопре своимъ лѣнпвымъ тѣломъ маленьку хижу и буде стояти такъ цѣлый день, каже, що якъ Богъ дастъ, такъ буде. Глубока філософія — але Богъ зъ неба не скине, якъ чоловѣкъ рукъ самъ не приложитъ.

Вечеромъ поздно вернули посланцѣ зъ мовми рѣчами и я почавъ сповѣдати людей. На другій день рано падавъ снѣгъ, отже не можна було на дворѣ водправити Службы Божою — треба було въ хатѣ приготовити жертвенникъ. Маленька хатинка заповнилась людьми по береги. При першомъ словѣ „Благословенно царство“ народъ розплакавъ ся, якъ мала дитина. При проповѣди я не мѣгъ самъ вздержатись вѣдъ слѣзь, згадавши тѣ причины, то лихолѣте, котре выгнало насъ за море, снѣги, лѣсы и боры шукати лѣпшою будущности для нашихъ дѣтей. По скѣнченѣй Сл. Б. я окрестивъ малого канадійского Русина, а вѣдтакъ наступила церемонія посвященія креста—свободы. На горбку надъ рѣкою поставили нашѣ колонисты крестъ осп-

ковий на памятку свободы 1896 року. Въ вѣд-повѣднѣ до торжества бесѣдѣ я згадавъ про памятку свободы 1848 року, перейшовъ-емь въ коротцѣ исторію нашего розвою народно-еконо-мічного ажъ до 1896 року и вдаривъ-емь зъ притискомъ на сей рѣкъ послѣдній, котрый зъ выходомъ нашимъ въ Канаду ставъ рокомъ дѣй-снои нашої свободы, дѣйснои еманципаціи зъ неволѣ панѣвъ и правительства. — Крестъ се першій, першій рускій крестъ въ канадійскихъ лѣсахъ, на канадійскѣй землѣ.

Розпрацавши ся зъ людми выѣхавъ я въ дорогу до Dauphin и по дорожѣ разби-равъ одну причину непорозумѣннн мѣжь на-шимъ людми на тѣй маленькѣй рускѣй кольоніи. Двѣ родины не хотѣли сповѣдати ся, бо они кажуть: Поляки. Однѣ навѣтъ заявивъ, що ему польскій ксьондзъ при вѣдѣздѣ наказавъ остро, щобъ передъ рускимъ священ-никомъ не сповѣдавъ ся, хоть бы мавъ 4 роки не сповѣдати ся. Отъ шовінізмъ польскій! А дежь роспоряджене папы, що до свободы сповѣ-ди и прійманя св. Тайнъ въ котрѣмъ небудь обрядѣ въ случаю конечнои потреби? Роспора-дження властїи нѣчого не значать тогды, коли розсходить ся о польонізацію. Спасеніе души для польскихъ ксьондзѣвъ байдужна рѣчь, коли розсходить ся о спасеніе ойчизны. Наслухали ся нашіи люде вытребенкѣвъ пустыхъ за ойчизну и

въ Галичинѣ и навѣтъ по дорозѣ до Канады въ Антвепсп. А чому-жь польскій священникъ минавшого року сповѣдавъ и причащавъ нашихъ людей въ Winnipeg и говоривъ имъ, що то все одно? — Нѣ! Такими дорогами не зайдете нанове Поляки до ваиоп цѣли. Нашъ народъ вже прозрѣвъ и свою вѣдрубнѣсть народну добре понимас. Люде латинского обряду зѣ вхѣднои Галичины абсолютно не суть Поляками! Они говорятъ по руски, они молятъ ся по руски, бють поклоны, хотъ шепчуть лпхо нѣбы польскій слова. Ваші корунки и шкаплеры, котрыми вы обложили нашій жѣнки, зовсѣмъ не зроблять ихъ Польками. Фактъ однакъ есть, що намъ латинство дуже а дуже набороздпло. Ажь ту за моремъ видно наглядно, якъ латинскій обрядъ причиняе ся до польонизаціи нашего народа. На щасте ту нема въ томъ взглядѣ найменшоп обавы За кѣлька лѣтъ и слѣду не лпшишь ся изъ впливу польско-латинского. Розумѣе ся, що треба енергичнои опѣки надъ нашимъ народомъ зѣ стороны его свѣдомои интелігенціи.

STUARTBURN, MANITOBA.

Се найбѣльша руска кольонія въ Manitoba — положена на полудне, о 9 мпль вѣдъ North Dakota. Зѣ черги выбравъ ся я тамъ дня 16. цвѣтня о 8. год. рано зѣ Winnipeg. Разомъ зѣ мною

ѣхала одна родина зъ Борщѣвскаго повѣта и двохъ вже обыватѣвъ зъ Stuartburn, що выйшли були нѣхотою 54 миль на встрѣчу своихъ краинь. Треба знати, що для иммигрантовъ есть особна кляса зъ деревянымп лавкамп. Розумѣся, що я всѣвъ помѣжъ нашихъ людей и выпытувавсь докладно про все, що менѣ було потрібно знати. Годѣ менѣ не вспомнути про мое товариство подорожи — оно бы навѣтъ грѣхомъ было, якъ бы я не вспомнувъ. Двохъ людей, обыватѣвъ зѣ Stuartburn выглядали вже досить по люцкп, резоновали, смѣяли ся зъ бѣды галицкоч и оповѣдали про свою будучность, яка ихъ чекае въ Канадѣ. Чоловѣкъ, що свѣжо приѣхавъ зъ Галичины слухавъ уважно отворивши губу — а жѣнка брудна, нехарна въ галицкѣй одежи дрѣмала зъ дитиною на рукахъ. Двое бѣльшенкыхъ дѣтей ходили собѣ по соуре, якъ по кораблю, що недавно опустили. Не треба додавати, що и дѣти були вѣдстрашаючо бруднѣи.

Кондукторъ, що перетинавъ бѣлеты, а вычитавши на момѣ бѣлетѣ, що я Priest, выдвѣвивъ ся на мене дуже значучо — тай потѣмъ вѣдвѣчивъ ся менѣ за те, що я всѣвъ разомъ зъ тымп бруднымп людемп, але про се я пѣзнѣйше згану. Побалакавши доволѣ про се и про те — я вытягнувъ зъ кишенѣ газету и почавъ читати. Жѣнка пѣвголосомъ шепче чоловѣкови: „то ксьондзъ нашѣ паперы читають?“ Нѣ, вѣдзы-

ваю ся я — то газета. „Та то газета?“ Чи не видѣлисте нѣколи газеты? „У, та дежъ я видѣла?“ Я довѣдавъ ся опѣсля, що къ тѣмъ селѣ звѣдки они походятъ, доперва 1884 р. школу завели. О ты славна просвѣто галицка! О вы райцѣ рады шкѣльнои краевои. О вы штайрамты австрійскій — та дежъ та кровава праця нашого народу подѣлась? Де тѣ миліоны податкѣвъ на те дрантивѣ шкѣльництво галицкѣ. Чи чувъ хто таке? Въ Галичинѣ доперва 1884 р. школа. Нѣ! Американецъ не повѣривъ бы менѣ, хоть бы я присягавъ ся.

Зъ такими гадками прпѣхавъ я до Dominion City. Почтарь зѣ Stuartburn забравъ мене на своѣй вѣзъ и я усадовивши ся выгѣдно на мѣшкахъ муки, котрѣ вѣзъ для нашихъ людей, ѣхавъ поволи 20 миль. Англикѣ собѣ по дорогѣ свиставъ, прпѣвувавъ. Конѣ шли мѣровымъ крокомъ, а я змерзъ таки добре, бо пѣвнѣчный вѣтеръ стягавъ зимно зъ лѣдѣвцѣвъ. Вкѣнци дѣбралпсьмо ся на мѣсецѣ пѣзно вечѣромъ и я замешкавъ въ гостиннѣмъ домѣ Петра Майковсого, котрому за его щирѣ гостину на отпѣмъ мѣсци складаю щиро-сердечну подяку. На другій день рано выбравъ ся я оглянути нашѣ фармы. Перша фарма, котру я побачивъ, належить до бѣвшого економа, зъ роду Ормянчина. Тымчасова хатинка, тымчасова загорода зладжена вже въ пѣзнѣй осѣни выгядаѣ дѣйсно на

тымчасове. Слѣдуюча фарма, яку я подыбавъ була фарма нашого заможиѣйшого мужика. Хата простора, якъ доброго газды въ Галичинѣ, будинки господарскій поряднѣ — на подвѣрю стоить вѣзь за 60 дол. плуги — въ стаини 4 волю, 2 коровы и 1 теля. За хатою выорано — подальше лѣсь чистенько выпрятаный. Якось мило поглянути на таке газдѣвство. Чоловѣкъ сей привѣзь зъ собою до 500 дол. готѣвки и зъ трома хлопцямъ запопадливо заходить ся коло газдѣвства. Я певный, що сей чоловѣкъ за якихъ 5 лѣтъ зажене въ куць старыхъ фармерѣвъ Англикѣвъ и Нѣмцѣвъ, бо про Французѣвъ нема вже що и говорити.

Слѣдуюча фарма належала до бѣднѣйшого чоловѣка. Нещасте яке ему въ зимѣ лучило ся — бо згинула корова и теля — пришло его, а ще бѣльше его дѣти, що мусѣли выбачати за молоко. Въ хатѣ сего фармера, якъ и всюды подыбавъ я побѣчь англійскои кухнѣ, галцкѣй печь до печеня хлѣба, котрый своимъ череватобразнымъ подобіемъ забправъ половину хаты. На лѣто обѣцяли тѣ чудовища повиносити зъ хаты.

Недалеко стояла хатинка бѣднаго чоловѣка, котрый 4 центы привѣзь до Winnipeg и навѣтъ ихъ менѣ показывавъ — казавъ, що до смерти буде ихъ при собѣ носити. „То егомосьць послѣднѣй каплѣ крови моеи“ — казавъ бѣднѣй чоло-

вѣкъ. Въ Галичинѣ обдирали бѣднаго мужика
всѣ по порядку. Почашич вѣдь пана старосты,
а скѣпявши на Мошкови, котрый найбещель-
нѣйше въ свѣтѣ допомпнавъ ся о якійсь довгъ
и грозивъ, що буде телеграфовавъ до Львова до
поліціи, щобъ его непустили. Бѣдный мужикъ
перестрапений давъ всѣмъ вѣдчѣпного. По до-
розѣ всюды зновъ дававъ вѣдчѣпного и втѣкавъ
въ роспачи вѣдь галцкои бѣды — а якъ вже
переѣхавъ такой свѣты, якъ зъ Борщева до Win-
pireg, то лпшилось ему 4 центы зъ 8 сотокъ;
та дѣйсно послѣдна капля его крови. Де-що
трошка заробивъ чоловѣкъ и потягъ на земель-
ку святу. Вымѣрили ему ланы просторі, що
ледви окомъ доглянешъ кѣнця фармы, та що зъ
того, коли нема чимъ почати, хотъ головою объ
осику товчи. Але нашъ чоловѣкъ не закладае
рукъ. Середъ лютои зныи рубае дрова и ставить
хатинку, бѣдну хатинку, але таки поставивъ и
жѣ тай надѣѣ не трагить — „бодай дѣтямъ мопмъ
буде лекше“. Такъ, дѣтямъ буде вже зовсѣмъ
добре. Дѣти нашѣ то такъ вѣдрадна надѣя, та
така солодка вѣдрада для батька збѣдженого,
споневѣряного! И справдѣ! Вѣдрадно дивитпсь,
якѣ кольосальнѣ поступы роблять нашѣ дѣти.
Старшѣ хлопцѣ и дѣвчата служатъ у маючихъ
фармерѣвъ, учать ся розуму, набпрають оглады,
пѣдпомагають, а навѣть удержують цѣлу роди-
ну. Молодшѣ ходять до школы и поступаюи

своими задивують Англикòвъ. Я подыбавъ дѣвчѣтка, котрѣи зовсѣмъ добре розмовитись можуть по англійски. Дѣти то будучнòсть наша — они вже теперъ дуже благодатно впливають на родичѣвъ.

Вертаючи вòдъ нашихъ людей, вступивъ я до фармера Англика, котрый ту вже 7 лѣтъ сидить. Правда, въ него въ хатѣ уряджено, якъ у культурного чоловѣка. Дѣвчинка грає на фортепьянѣ, самъ вòнъ чоловѣкъ не дурный, але на подвòрю, въ его господарцѣ нема ладу, Худобы богато понадъ 30 штукъ, але она така мизерна вийшла зъ зимового догляду я зъ тои будыстайнѣ, що ажъ жаль дивитись. Знаряды господарскѣ, машины рòжного рода гниють на подвѣрю, але за те конѣ добре и старанно годованѣ. Нашъ чоловѣкъ пòдъ взглядомъ маєтковымъ выше буде стояти за 7 лѣтъ вòдъ Англика.

Пòдъ вечеръ поставили нашѣ люде въ лѣсѣ крестъ и престоль, тай тѣшили ся, що въ недѣлю будуть мати велику параду зъ лозою — але на жаль парада не дописала. Въ ночи зòрвавъ ся вихоръ, почало гримѣти и блискати, а рано вправъ снѣгъ, гоненый пòвнòчнымъ проникаючо зимнымъ вѣтромъ. Середъ тои страшной ночи я бачивъ пожаръ, величавый и страшный пожаръ. О кòлька миль подальше палили ся прерѣн. Се дуже лютый ворогъ для фармерòвъ въ лѣтну пору. — Такъ лютого зимна, якъ було

топ недѣлѣ, я въ житю не зазнавъ. Чути було, якъ зимный вѣтеръ кости проникавъ. Загрѣти ся не можливо було. Всѣ мы скостенѣлїи дѣбрали ся до стору, де я вѣдправивъ Сл. Божу, высповѣдавъ 87 людей. Богато задля страшного зимна непоприходило.

Нашихъ людей на той кольонїи находить ся нынѣ вже 45 родинъ, разомъ 175 душъ. Першихъ 24 родинъ осѣло 19. септїа 1896 р., вѣдтакъ прїїшли въ осени, а навѣтъ и въ зимѣ, тай теперъ тягнуть ся по кѣлька родинъ на ту кольонїю. Люде нашїи походятъ зъ повѣтовъ: Залѣщицкого, Борщѣвского, Коломыйского, зъ Буковины и 1 родина зъ Товмача. Наибольше образованїи люде и приступнїи до культуры суть люде зъ повѣту коломыйского, що вчисляе ся безперечно до заслугъ радикальной партїи, тай и тому положеню економїчно--соупольному въ якѣмъ нашїи люде зъ тыхъ сторѣнь находили ся. Наибольше темнїи люде, то суть Буковинцѣ. Ихъ жѣнки за цѣну житя не хотятъ перемѣнитти о-дяговъ, тай дѣтей до школы не посылають.

Земля ту загально добра, подекуды есть камѣне, але камѣне, котре наплыло колїсь и стырчить на верхи. Сѣножатїи знаменитїи, орного поля досыть, лѣса подостаткомъ. Въ лѣсѣ подыбавъ я двїкїи слївы, вышнѣ, а навѣтъ вино-градъ. Родить ся ту всяка огородовина. Зъ нашнѣ родять ся пшениця, бульбы, овесь, яч-

мѣнь и др. Околнца на выпасъ худобы дуже пригодна. До North Dakota всего 9 миль, отже на лѣто идутъ нашій люде на жнива тамъ в зароблять вѣдь 40—60 дол. Наоколо богатї фармеры, котрї потребують робѣтника в добре ему платять. Прим. хлопецъ 15 лѣтній побиравъ минушого лѣта по 16 дол. на мѣсяць. Зимовою порою платять по 4 и 5 дол. въ мѣсяць. Я стыкавъ ся до теперь безпосередно зъ сотками нашихъ людей, однакъ анѣ вѣдь одного чоловѣка не чувъ еще, щобъ було ему ту гѣрше, якъ въ Галичинѣ, хотъ вѣнь въ першпхъ початкахъ мусить иногдѣ страшно бѣдувати. Справдѣ, нема здае ся на свѣтѣ краю, котрый бы бувъ гѣршїй для нашего чоловѣка, якъ Галичина. — Для бѣднѣйшпхъ роздававъ рядъ черезъ зиму муку, а урядникъ Карстенсъ, котрый имъ ту муку привѣзвъ и роздѣляръ, уходивъ за Рудольфа, — и еще нынѣ нашъ темный мужикъ давъ бы собѣ голову втяти, що се Рудольфъ. Навѣть писали люде листы до него, называючи его Найяснѣйшимъ Рудольфомъ. При тѣй темнотѣ нашъ бѣднѣйшпкъ страшно лукавый и не живчливый своему братови. Оденъ маленькїй примѣръ: Въ Stuartburn осѣвъ чоловѣкъ надъ рѣкою и поклавъ собѣ хату. Другїй побачивши, що се добре мѣсце, осадовивъ ся собѣ по другѣй сторонѣ рѣки и почала ся сварка. Ходять они оба до Winnipeg на термїна и вкѣнци дѣстали таке оречене:

Фарму треба росколоти на двѣ половины, такъ щобъ жадному не було кривды. Невдоволеный мужикъ приѣхавъ до дому и загрозивъ своему сусѣдови, що сокирою его зарубае, свого сусѣда, а самъ поїде до кримѣналу, якъ той не вступитъ ся! Такій просторы землѣ, такій ланы, а таке погане лукавство галицке! Оденъ мужикъ загрозивъ другому процесомъ, якъ той пустить худобу на его фарму — але се пусте, бо вонъ навѣтъ не знае границѣ свои фармѣ. То все згине зъ часомъ, якъ нашѣ люде троха обтрясуть ся зъ топ луски галицкои.

Прикра, дуже прикра рѣчь для нашего чоловіка безъ церкви и священника, але першѣ кроки въ томъ взглядѣ я вже поробивъ. Сподѣю ся, що въ осени люде зачнуть въ Stuartburn будувати церковь, а зъ весною повиненъ прійти священникъ. Розумѣе ся, що мусить ту прійти священникъ жонатый, добрый господарь, чоловікъ енергичный и люцкій, котрый-бы примѣромъ своимъ свѣтивъ людемъ. Священникъ самотный не въ сплѣ бы жити середъ тыхъ непроходимыхъ прерій и лѣсовъ.

На церковь дае рядъ 40 акровъ землѣ, а священникъ *ad personam* мого бы собѣ взяти 160 акровъ. Въ кождой мѣсцевости я стараю ся vybrати землю и потрібнѣй формальности перепровадити.

Въ понедѣлокъ 17. цвѣтня я выбравъ ся

раненько ф́фрою до Dominion City и ту приф́хавши въ полудне заставъ 2 родины нашихъ людей, котрѣ приф́хали зъ Winnipeg до Stuartburn. В́теръ тягнувъ дуже зимный. Ж́нки зъ д́тьми розтаборплись коло магазину, а чолов́ки шукали за ф́рамп. Ц́кави бойсы амерпканскѣ з́брали ся гурмою и оглядали наши славнѣ чоботы и бруднѣ кожухи галицкѣ. Зъ далека и Индѣяне п́дсм́хували ся и зъ п́дъ лоба гляд́ли на своихъ товариш́въ. Я почавъ зъ ними розмовляти, а кондукторъ за плечима каже до другого чолов́ка: „отсе priest тыхъ людей“. — То не твоѣ business — в́друбавъ я ему и поф́хавъ до Winnipeg, щобъ заразы на другѣй день удати ся въ далеку дорогу, бо ажъ до Edmonton.

A L B E R T A. Edmonton — Edna.

Заразы на другѣй день, по поворот́ зъ Stuartburn, 20. цв́тня съ полудня вирушивъ я до Edmonton. Въ четверъ рано, пересф́вши въ Calgary на шляхъ льокальный прибувъ я доперва въ Пятницю рано до South Edmonton. Я не буду силити ся на описи тыхъ безмежныхъ околицъ. якѣ простпрають ся по обохъ бокахъ жел́зниц́, бо се на н́чо не здало ся. Хто не бачивъ тыхъ безмежныхъ незаселеныхъ, пустыхъ

прерій въ Assiniboia, той не буде въ силѣ собѣ ихъ представити. Трава вже зеленѣлась — а сотки худобы скубло лѣннво траву. Я спытавъ одного Англика, де стайнѣ тон худобы, а вѣнь въ вѣдповѣдь зачеркнувъ рукою въ воздухѣ, даючи тымъ жестомъ пѣзнати, що небосклѣнь — то обора тон степовой худобы.

Передъ стацію въ Edmonton, я побачивъ кѣлька нашихъ брудныхъ женщинъ на порозѣ одного дому, котрї побачивши мене махали руками — они видѣли мене въ Winnipeg и теперь вѣдбували нѣбы кварачтану въ имміграційнѣмъ домѣ. Я вѣдтакъ зайшовъ до того прибѣжища нашихъ людей и побачивъ поганый образъ. Въ двохъ просторыхъ комнатахъ, покотомъ на пѣдлозѣ, середъ брудного лахматя и величезныхъ галицкихъ скринь лежали жѣнки и дѣти рѣжно-го возраста. Наокколо кухнѣ крутило ся кѣлька брудныхъ, заспанныхъ, немплыхъ жѣнокъ, а зъ кухнѣ курпло ся, якъ въ льокомотивы. Смородъ забивающїй, просто дыхати не можъ було. Я заповѣвъ, що прїйду о 9. годинѣ пасху посвятити и втѣкъ скоро на двѣрь. Въ означену годину я повернувъ до нихъ и заставъ вже все пригото- ване. На столѣ довжезнѣмъ лежали величезнї пасхи и всякого рода великоднї снѣдц. Бабы вже трохи поприбранї и зъ дѣтьми на рукахъ — чекали на мене. По посвященю пасхи, при чѣмъ они голосно плакали, я сказавъ кѣлька

слѣвъ, давъ поцѣлувати крестъ и знявши епитрахиль mocno выганьбывъ бабы за такой неладъ въ хатѣ. Злобнй бабы покпвували головами и одна на другу звалювала причину непорядку. Ту було 15 родинъ, переважно зъ Ярославского повѣту. Чоловѣки выбрали ся були шукати фармъ въ околицѣ мѣста.

Въ Пятницю Велпкодну по полудни, бо Англикъ передъ обѣдомъ зъ дому не рушитъ ся, выѣхавъ я въ товариствѣ одного презбітеріанского прічера до Едны.

На вечеръ заѣхали мы до мѣсточка Forth Saskatchewan и ту переночували. Мѣсточко се маленьке. Ту стоить вѣддѣль кѣнной полиціи, а полицай Чехъ и. Кнаврекъ (предплатникъ „Свободы“) стае дуже въ пригодѣ нашимъ людямъ, розумѣючи нашу мову. Крѣмъ обороны противъ кривдъ зѣ стороны бутныхъ нѣмцѣвъ фармерѣвъ и англикѣвъ, вѣнъ стае и тлумачемъ нашихъ людей и въ процессахъ, котрѣ годѣ, щобъ нашего галицкого процесовича такъ скоро покпнули ся. Були случаѣ, що той честный Чехъ вставлявъ ся за бѣднымъ нашими людьми и они дѣставали маленьку запомогу, але якъ майоръ довѣдавъ ся, що старѣ фармеры, котрѣ вже доробились достаткѣвъ, ходять по мѣсточку и жебрають, повыганявъ людей и вѣдвернувъ ся вѣдъ нихъ зъ обрѣдженемъ. Отжежъ я вже по дорозѣ до нашей колоніи довѣдавъ ся про ту

безвстыдну черту нашего мужика. На ганьбу, на встыдъ, на соромъ цѣлому роду людскому жebraють нашій мужики по сторахъ, купуючи за кôлька центôвъ рѣчи, а бабы то таки впрость заходятъ по домахъ жebraючи. Я сего вже абсолютно не сподѣвавъ ся, бо нашъ Лемко въ Спол. Державахъ, умеръ бы зъ голоду, а не вытягнувъ бы руки за жebraнымъ хлѣбомъ. Индіяне не жebraють — нѣколи не жebraють. Радн Бога, чи-жь вже до топ степени здеморалізовавъ ся нашъ чоловѣкъ въ пеклѣ галицкôмъ?

Для супротивстваленя мушу я навести слѣдуючій фактъ, хотъ зовѣмъ звычайный. Якъ я зганувъ вже, — я ѣхавъ зъ пресбитеріанскимъ прічеромъ. Насъ вѣзъ хлопецъ лѣтъ 16, котрый черезъ дорогу неустанно закидавъ менѣ безлѣчию самыхъ интересныхъ пытанъ. Въ Ft. Saskatchewan засѣли мы въ готелю до вечери и розумѣ ся разомъ зъ нами и фѣрманъ, обмывши собѣ докладно руки и тваръ. Найсвобôднѣйше въ свѣтѣ закуривъ собѣ по вечери хлопецъ цигаро и колишучи ся на креслѣ оповѣдавъ, якъ то вонъ вчера застрѣливъ 7 дикихъ качокъ и т. ин. Нашъ чоловѣкъ на Великодній Свята не хотѣвъ разомъ зô мною ѣсти, бо казавъ: „не годенъ я зъ такою особою засѣсти за стôль!!!“

На другій день раненько выѣхали мы въ дальшу дорогу и по дорозѣ вступили до фармера-англика на снѣдане. Цѣкавый Англикъ ставъ

выпытувати ся мене, куды я їду. Якъ я ему сказавъ, що до Русинѣвъ въ околпци Едны — вѣнъ роземѣявъ ся и сказавъ: „Я знаю тыхъ людей — они приходили до мене просити хлѣба“. До чорта — и зновъ жебранина!

На почтѣ въ Еднѣ подыбавъ я кѣлькохъ нашихъ мужикѣвъ, що прїйшли були за листами. Они, розумѣе ся, втѣшили ся, що будуть їсти свячену пасху и провадили мене 1½ милѣ до Михайла Мельника зъ Небылова, де я мавъ замешкати. — Сей чоловѣкъ газдуе ту вже 3-ый рѣкъ. Мае вѣнъ порядну хату зъ пѣдлогою, гонтами побиту, шпихлѣръ — въ шпихлѣри повно всякого збѣжа и бѣлои муки, стайню, пару прекрасныхъ молодыхъ коней въ вартости 400 зр., три коровы, пару величезныхъ волѣвъ, пять штукъ ялѣвнику и кѣлкоро свиней. Двохъ другихъ его братѣвъ — Федоръ и Никола мають ся рѣвножъ добре, якъ такожъ и всѣ прочї фармеры, що 3. рѣкъ сидятъ на фармахъ. Они позаоровали вже по 35 и бѣльше акрѣвъ.

Еще того самого дня оглянувъ я фармы всѣхъ старшихъ фармерѣвъ и удавъ ся до школы, котру теперъ будують, щобъ пригото-вити все потрѣбне до Богослуженя. На Воскресе-нїе раненько зѣѣхали ся нашї фармеры то кѣньми, то волами зъ товстими пасхами до школы, де вѣдправивъ я Богослужене. Якъ малї дѣти плакали всѣ хоромъ, коли заспѣвано „Христосъ

воскресе“. По Сл. В., по посвященію пасхи, розѣхали ся домѡвъ, а вѡдтакъ зѡбрали ся всѣ на вечѣрню и передь школою завела ся весела розмова на темать празнованя Святъ Вел. въ старѡмъ краю, а въ Канадѣ. Народъ горнувъ ся до мене зъ неуданою, щпрою вдячностію и зѡ слезами въ очахъ дяковали — бо кажутъ, пань-отче, та-жь мы вже 2 роки, якъ дпкї звѣры сидѣли въ своихъ будахъ на Великдень и слезами зрошували несвячену пасху. Я мусѣвъ утѣ-кати до школы, щобъ вѡдслужити вечѣрню, бо не мѡгъ-емъ самъ вздержатись вѡдъ слѣзъ. Въ Свѣтлый Понедѣлокъ вѡдслуживъ я опять Бого-служене въ школѣ и вечѣрню, а вѡ Второкъ на вехѡднѡмъ кѡнци кольонїц, въ хатѣ ч. Ивана Галькова, зъ Горожанны малоп пов. Городокъ. Черезъ тыхъ 3 дни высповѣдалось 159 людей и окрестивъ-емъ и мпропомазовавъ 25 дѣтей. Въ середу и въ четверъ вѡдвѣдавъ-емъ фѣрмерѡвъ на захѡднѡй части недалеко рѣки Saskatchewan, а въ пятницю въ захѡднѡй части — почавши вѡдъ ч. Ивана Даньчука зъ Борщѣвского повѣта. Въ Недѣлю, по Богослуженю вѡдбуло ся тор-жество благословенїя першого руского цмнтаря въ Канадѣ и рѡвно-жь поставилсемо крестъ на памятку свѡбоды. Выбрано такожь комїтетъ, ко-грый мае ся заняти по жнпвахъ будовою церкви и помешканя для будучого священника.

*

*

*

Кольонія та руска высунена найдалше на півноч зô всѣхъ рускихъ кольоній, якї де на- ходять ся на свѣтѣ. Люде нашї, котрыхъ за мого побуту було 75 родинь, роскиненї по слѣ- дуючихъ тавншпахъ: 55 X 18, 56 X 18, 56 X 19, 56 X 20, 57 X 18, 57 X 19, 57 X 20. Просторонь вôдъ всходу на захôдъ займае 12 миль — то зна- чить, вôдъ Костя Немирского до Ивана Домбров- ского зъ Красного, пов. Золочôвъ.

Нашихъ фармерôвъ я подѣлю на 4 части пôсля часу ихъ прїбутя. 1) Найстаршї фармеры зъ села Небылôвъ, пов. Стрый. Одень зъ нихъ Никола Тышковскїй вже 5. рôкъ газдуе, а про- чихъ 9, 3 роки якъ заѣхали; майже всѣ они зъ Небылова.

2) Середущї, якъ Иванъ Домбровскїй зъ Крас- ного, Илько Сенетовичъ и его зять Тимякъ зъ Глинянъ, зъ Полюхова Федько и Петро Кинаши и др.

3) Транспортъ кôлькнайцяти родинь, кот- рый прїйшовъ пôдъ проводомъ Вол. Олеськова переважно зъ Борщѣвского повѣту и

4) тї, що поприходили въ зимѣ сего року, або и въ послѣднôмъ мѣсяци.

Понеже годѣ менѣ ту вычисляти зъ сôбна кожного станъ маетковий, я возьму середно за- можного фармера и выкажу на зовсѣмъ досто- вѣрныхъ даныхъ, о скôлько нашъ чоловѣкъ мôгъ

розробити ся за несповна три роки свого господаря въ околицѣ Едны.

Василь Феникъ зъ Небылова привѣзъ до Winnipeg готѣвкою 450 дол. Купивъ заразъ таки въ Winnipeg 3 конѣ (одець заразъ згинувъ) 2 коровы, 3 телятъ, вѣзь, плугъ, бороны, кухню, муки и др. рѣчи, а прійшовши на мѣсце мавъ всего 27 дол. Вѣнь приѣхавъ пѣзноу весною, отже нѣчого не засѣявъ. Другои весны заоравъ 8 акрѣвъ. Пшеницѣ высѣявъ 10 бушлѣвъ — вродило ся 85 бушлѣвъ, вѣвса высѣявъ 5 бушлѣвъ — вродило ся 44, картофлѣвъ посадивъ 12 бушлѣвъ — мае 120. Вѣдтакъ посадивъ капусту, тютюнь и др. Пшеницю мавъ до новой, посѣявъ и еще троха продавъ.

Третои весны заоравъ 20 акрѣвъ — высѣявъ пшеницѣ 24 бушлѣвъ — мавъ 365 бушлѣвъ. Зъ того продавъ 300 бушлѣвъ по цѣнѣ 60, 55 и 57 цѣт. Жита посѣявъ 1 гальонъ — вродило ся 8 бушлѣвъ. На 5 акрахъ высѣявъ 21 бушлѣвъ вѣвса — вродило ся 220 бушлѣвъ. Зъ того продавъ 50 бушлѣвъ по 22 цѣт. Ячменю высѣявъ 1 бушель, вродило ся 15 бушлѣвъ; бульбъ зъ 20 бушлѣвъ було 220 бушл. Гороху зъ 3. лѣтровъ було 3 бушлѣ. Капусты продавъ за 3 доляры. На его подвѣрю есть 4 коровы, 4 телятъ, трое коней, безроги. Продавъ вже пару бычкѣвъ за 44 дол. Выбудовавъ хату, стайню, шпихлѣръ и обгородивъ фарму. Треба ту еще запримѣтити,

що сей газда хоровавъ цѣле минувшѣ лѣто и плативъ робѣтника, дальше — конь втѣкъ ему въ саму орку, отже не було чимъ орати. Се бувбы образокъ старшихъ нашихъ фармерѣвъ и то людей, котрї походять зъ горь — господарити не дуже розумѣють и коло коней починають учити ся ходити.

Возьмѣмъ теперъ на увагу чоловѣка, котрый походить зъ села Красне, пов. Золочѣвского и засѣвъ ту 2 роки тому. Понеже случайно я знаю дуже добре вѣдносини економїчнї въ томъ селѣ — я знаю яка тамъ земля, яке поле и т. д. тожь легко буде менѣ вывести консеквенцію, чи Ивань Домбровскїй бѣльше бувъ бы доробивъ ся въ Красномъ за 2 роки, чи въ Канадѣ. Ивань Домбровскїй привѣзъ до Winnipeg 400 дол. Въ першѣй веснѣ заоравъ 4 акры на пшеницю — высѣявъ 8 бушл. — вродило ся 106, а на другихъ 4 акрахъ посѣявъ: ячмѣнь, овесь, жито и др. — Въ другѣй веснѣ заоравъ вже 15 акрѣвъ — высѣявъ 14 бушлѣвъ пшеницѣ, 10 вѣса, 6 ячменю и 12 бушлѣвъ бульбѣ посадивъ. Зъ худобы купивъ 2 конѣ; корову зъ теляткомъ. Теперъ докупивъ одного коня, отже має 4 коней, двѣ коровы, 2 телятъ и пару безрогъ. — Хата у него фармерска, практична, але чистенька, харна — заразы познати, що се чоловѣкъ зъ пшеничного хлѣба, якъ называють Краснянцѣвъ. Сей чоловѣкъ зѣ своею интеллигенцією и завзятостію до

праць бувъ бы нынѣ вже далеко лѣпше стоявъ вѣдъ всѣхъ прочихъ, але лучшось ему тяжке горе — жена померла и лишила его зъ 5 малыми дѣтьми. Зъ двома старшими дѣвчатками, (найстарша 10 лѣтъ) газдуе Иванъ. А такожъ годѣ и того не згадати, що сей чоловѣкъ вже на третій фармѣ, а на кождій попередній будовавъ будынки и робивъ въ поли. Въ Красномъ бувъ бы Иванъ мавъ пару коней и корову на воловодѣ бувъ бы водавъ на пашу. Приходить теперъ зъ черги пересѣчний газда зъ транспорту Олеськова.

Иванъ Лакуста, зѣ Снятинщины, привѣсь зъ собою 400 дол. Купивъ волю, 2 коровы, двое телятъ, 7 овецъ. Мае до спѣлки зъ другимъ плугъ и вѣзъ. На корчунку заоравъ 8 акрѣвъ — посѣявъ пшеницю, овесь, жито и др. Поставивъ собѣ хату и стайню. Не стало сему чоловѣкови пшеницѣ и вѣвса на засѣвъ — отже бере вѣнъ корову, веде до заможного нашего старого фермера и vymѣнюе въ той спосѣбъ: За корову дѣставъ готѣвкою 10 дол., 14 бушлѣвъ вѣвса, 16 бушлѣвъ пшеницѣ и $\frac{1}{2}$ шкѣры зъ вола вже выправлено. Отъ въ такій спосѣбъ вѣдбувають ся купна и продажи на мѣсци. — Про тыхъ бѣдныхъ безеребренникѣвъ, котрѣ зайшли ту по транспортѣ Олеськова и еще нынѣ приходять годѣ що сказати, бо они еще нѣчого не встигли зробити. Взагалѣ транспортъ Олеськова найлѣп-

ше представляе ся пòдъ кождымъ взглядомъ.

Для цѣквостн, а може и для науки я возьму еще два примѣры. Возьму пòдъ розвагу найстаршого фармера зъ его добутокмъ за 5 лѣтъ — и найзаможнѣйшого фармера зъ транспорту д-ра Одеськова, котрый 22. мая 1896 осѣвъ на фармѣ. Найстаршій фармеръ Никола Типксвскій зъ Небылова, принѣсь зъ собою 400 дол, Треба зъ горы зазначити, що се чоловѣкъ вже старшій и неписьменный. — Заоравъ вже 35 акрòвъ. Мае пару коней, пару волòвъ, 4 бычки, 4 коровы и 6. яловнику. Хата мизерна, шпихлѣрь, стайня, знаяды господарскій и старосвѣцка жнивярка за 25 дол. Зъ одежи еще нѣчого не купивъ — постолы, сѣрачина — довге волосе намащене масломъ.

Кость Немпрскій зъ Бѣлча золотого пов. Борщѣвского — прійшовъ 22. мая 1896. Чоловѣкъ се въ середномѣ вѣцѣ, письменный, бувавъ въ Россіи и въ Бесараби на зарòбкахъ. Въ Галичинѣ мавъ сторъ. Принѣсь гòтòвкой на мѣсце 500 дол. Въ першомѣ роцѣ за пòзно було вже що орати. Сего року заоравъ 4 морги на пше-ницю, 1 моргъ на жпто, 1 моргъ на бульбы — вòдтакъ еще на капусту, горохъ, тютюнъ и др. Купивъ волю за 55 дол. (величезнй волю), двѣ коровы за 56 дол., вòзь 75 дол., плугъ 26 — кухня 16, дельта до мешканя въ лѣтѣ 10 дол., начине кухонне 60 дол., начине господарске 35

дол., двѣ ручницѣ 20 дол. и проживъ до теперъ за привезенный грѣшь. Поставивъ хату обширну, ставить теперъ обширну и зъ добѣрнаго матеріалу стайню, котра-бъ представляла вартѣсть въ Галичинѣ 800 зр. Матеріалу до будѣвлѣ навѣзъ въ зимѣ велику силу. Я бачивъ на его подвѣрю смереку, котра мала въ обводѣ 4½ ярла. а все крѣмъ працѣ нѣ одного цента не коштуе. Фарма сего чоловѣка, майже цѣла pokryta лѣсомъ, отже потреба великон працѣ, щобъ вычистити еи. На тѣй фармѣ бачивъ я красный смерековый лѣсокъ — недалеко ставскъ, въ котрѣмъ вѣнъ выстрѣлявъ велику силу дикихъ качокъ. Взагалѣ сей чоловѣкъ представляе велкій матеріалъ, способный для Канады, а тымъ бѣльше еще и для того, що умѣе по нѣмецки, тожь вже не дасть ся такъ дуже обшахрвати. — На цѣлѣй нашѣй колоніи есть 3 спѣлковыхъ машинъ до кошени сѣна и 4 жнивярки.

Климатъ въ Alberta, а взглядно въ околици Edmontonъ есть зовсѣмъ лагѣдный. Зима мнущаго року почалась около 10. жовтня. Мѣсяцѣ: падолистъ и грудень були острѣ. Морозы сильнѣйші, якъ въ Галичинѣ. Около Рождества потеплѣло и була лагѣдна зима, ажъ до половины цвѣтня — въ тѣмъ часѣ почалась весна, а 1. мая вже бачивъ-емъ зелененьку пшеницю. Въ лѣтѣ есть досыть горячо, дощи перепадать зъ часта. Въ 20. тыжняхъ дозрѣвае збѣже. Примѣ-

розки трафляють ся майже що року. Минувшого року бувъ першій приморозокъ 22. юлія, але вѣнь нѣчого збѣжови не пошкодивъ. Другій приморозокъ бувъ 30. серпня, той вже пошкодивъ пшеници, котра еще була на пшп. Скошеной нѣчого не пошкодивъ. Приморожена пшениця зовсѣмъ надае ся на хлѣбъ, тѣлько въ цѣнѣ вже низше стоить вѣдъ непримороженой. Були газды, котрій встигли зѣбрати пшеницю передъ приморозкомъ.

Засѣвы. Найбѣльше удае ся пшениця, прекрасна пшениця родить ся; дальше овесъ — бѣлый и чорный, ячмѣнь, жито (нашій люде доперва зачали сѣяти), оркѣшь (голомша), бульбы великій, якихъ, я нѣгде не бачивъ, горохъ, капуста, тютюнъ (нема контрабанды). Сѣно велике и солодке, можна косити всюды, де хто схоче.

Худоба расова, пасе ся цѣле лѣто по преріяхъ, навѣтъ до дому не вертае ажъ въ пѣзнѣй осени. Мѣжь нашими русинами жіе Айрпшь, котрый мае кѣлька сотъ штукъ худобы и она жіе дико по степахъ. Нашій люде купують у него дикій коровы по 30—40 дол. и якъ усвоить ихъ, мають прекрасній коровы. Худоба дуже скоро множить ся, телиця въ другѣмъ роцѣ мае вже телятко. Волы выховують ся величезній, за 60 дол. можна дѣстати прекрасній волы. Въ цѣлоу нашѣй кольоніи можна раховати вже худобы

на сотки. Годовля худобы на велику скалю може нашимъ людямъ принести великій користи.

Выдатнѣсть збѣжа. Пересѣчно взявши, одень бушель збѣжа выдае 18 бушлѣвъ. Я подавъ вже повыше кѣлько у нашего чоловѣка вродило ся минувшого року збѣжа.

Понеже наша кольонія дуже далеко вѣддана вѣдъ мѣста, бо ажъ 50*) англ. миль и тѣлько до колѣѣ, ддятого велика невыгода, бо годѣ шъ продати и купити. Въ мѣсци есть Англикскыи мѣриникъ, котрый немплосерно здирае, а и въ мѣстѣ Едмонтонѣ все дорозше, майже два разы тѣлько, що въ Winnipeg. Ддятого я раджу нашимъ людямъ, котрыи приходять зъ Галичныи и удають ся до Edmonton, най купують все, що тѣлько зможуть въ Winnipeg, а половину гроша заощадыть. Кухнѣ, возы, плуги, бороны, бочками сѣль (бочка 2 дол.), цукеръ, сукно, а навѣть худобу най купують въ Winnipeg. Перевѣзъ рѣчей господарскихъ нѣчого не коштуе, а за худобу мало що платитъ ся. Перестерѣгаю нашихъ людей передъ фирмою Cristal & Siegler Co. Суть то два росейскыи жидки. Одень зъ нихъ знае троха по англійски и сидитъ въ сторѣ, другий не знае языка — наймае собѣ фѣрманна, котрый знае языкъ, платитъ ему денно 2 доляры и зъ напакowanymъ возомъ ѣде мѣжь Индiанѣвъ и по-

---

*) Одна англійска миль — 1.3 кiльометр.

мѣжь нашихъ людей и обдирае зѣ шкѣры. Наши люде сиротята не мають центѣвъ, а потребують де-що купити — то-жь радять собѣ въ той рабѣвничій спѣсѣбъ: напакѣвують возы пшеницею, везуть до Edmonton и тамъ за лахп, що варта кѣлькѣ центѣвъ, платять бушлям пшеницѣ. По млинахъ мѣняютъ пшеницю за муку зъ дуже великими стратами. Въ такій спѣсѣбъ проваджена господарка руйнуе въ страшный спѣсѣбъ вже въ першихъ рокахъ нашего мужика. Отже зъ зъ того выходить, що намъ конечно спѣлокъ господарскихъ на нашихъ кольоніяхъ. Длѣтого потреба намъ конечно вербовати до кольоній въ Канадѣ интеллігентныхъ людей. Абсолютно не фѣрналѣвъ, не економѣвъ, анѣ писарѣвъ громадскихъ, але интеллігентныхъ селянъ и учителѣвъ, тыхъ бѣлыхъ муриноу, що морально и материально нуждують въ Галичинѣ. — Въ Еднѣ я подыбавъ зѣвсѣмъ интеллігентного и солидного чоловѣка Антона Савку зъ Равского повѣта.

Зарѣбѣкѣвъ зимовою порою майже жадныхъ нема. Хиба якій богатый фѣрмеръ наймае до худобы чоловѣка. Помѣжь нашими людьми осѣли Норведы и одень Шведъ, але они голі, якъ турецкій зѣяті — делеко по-заду липились вѣдъ нашихъ людей, такъ що въ лѣтѣ йдуть до нашихъ людей на роботу. Навѣтъ вже по-части нашей мовы навчили ся. Лѣтною порою можъ зарѣбиты, чи то въ околиці у богатыхъ фѣрмер-

рôвъ, чи въ Edmonton, чи при полоканю золота въ рѣцѣ Saskatchewan. Я подыбавъ одного нашего хлопця, кстрый минувшого лѣта заробивъ при золотѣ 60 дол. Розумѣе ся, що бувъ бы въ двое тóлько заробивъ, еслибъ не бувъ спродававъ золота у простыхъ перекупнѣвъ.

Дѣти нашй, якъ я вже згадавъ въ кóлькохъ мѣсяхъ то наша будучнóсть, а особливо дѣвчата. Малй дѣти ходять до школы — въ Еднѣ вже мѣжь Русинами есть школа. Въ Edmonton служатъ нашй дѣвчата по готеляхъ и въ приватныхъ домахъ тай ходять 3 разы на тыждень до школы. Одна дѣвчина пристала до Salvation Army. Ажъ любо подивитись на такую дѣвчину, якъ она прибрана въ свѣтову одежу, говорить по англйски и зовѣмъ не подóбна до нашей боязливой, брудной, або неустанно регочуючої ся галицкою Каськи. Дѣвчина повернувши зó службы впроваджуе формальну революцік въ дома своихъ родичѣвъ. Анѣ не пóзнати, що се наша гóрска дѣвчина, чиста lady. Одна жѣнка скаржила ся менѣ, що еи дѣвчата встыдають ся еи, якъ она прйде до Edmonton. Певна рѣчь. Мати брудна и боса, гóршь Индіянки приходить пѣхотою 50 миль до мѣста! Дитина не встыдае ся матери, але встыдае ся того бруду и тыхъ босыхъ нóгъ, зъ болотомъ на 3 цалѣ. Або батько въ тыхъ довгоносыхъ, бойкóвскихъ постолахъ, зъ тымъ довгимъ рѣдкимъ волосемъ, въ брудной

сорочцѣ, зъ распоромъ на грудяхъ! Чи-жь не можь перестрашитись такого чоловѣка, якъ покаже ся до мѣста! — Хлопцѣ нашій служатъ по фармерахъ нѣмецкихъ и англійскихъ и неразъ на цѣлый рѣкъ дають батьки на службу хлопцѣвъ, якъ кажуть: „за языкъ“ и они того англ. языка дуже скоро выучують ся. Хлопцѣ учать ся практичности въ господарцѣ у Англикѣвъ и высмѣвуютъ тѣ сокиры, плуги и другіи культурній здобутки галицкїи.

По цѣлотыжневѣмъ побутѣ мѣжь нашими Русинами въ Еднѣ, повертаючи до Edmonton вступивъ я до нашихъ старыхъ фармерѣвъ, котри мешкають мѣжь нѣмцями о 12 миль вѣдъ F. Saskatchewan на тавшицѣ 55 X 21 Section 36 и 28. Трохъ нашихъ Русинѣвъ ту мешкае: Антонъ Пайчъ и Стефанъ Читчакъ зъ Небылова тай Мих. Прокопчакъ зъ Ростайного пов. Ясло; одинокій Лемко, якого я подыбавъ въ Канадѣ. Всѣмъ имъ добре поводитъ ся.

R A B B I T H I L L.

Зъ S. Edmonton выѣхавъ я 4. мая 12 миль до Rabbit Hill, де сподѣвавъ ся застати нашихъ 11 родинъ зъ Ярославского повѣта переважно зъ сѣль Висоцка, Ветлинъ и Лазы. — Помѣжь російскими Нѣмцями осѣлись нашій Русины и покупили у Нѣмцѣвъ фармы вже готовїи зѣ всѣми

будинкам и знарядам господарскими. Чи они добре зробили купуючи землю и цѣлі газдѣвства, покаже ся заразъ зъ рахунку: Земля въ Rabbit Hill високо положена — добра земля. Теодоръ Фуръ зъ Висоцка приѣхавъ въ транспортъ Олеськова зъ сумою 500 долярѣвъ. Въ Edmonton зробивъ ему пропозицію Нѣмецъ, щобъ купивъ собѣ его газдѣвство за 700 дол. Газдѣвство то таке: орного поля 40 акрѣвъ (проче лѣсъ и сѣножати) розумѣе ся заораного и засѣяного; — хата, шпихлѣръ, стайнѣ, пару коней зъ упряжею, двѣ коровы, бугай и двое телятъ, 14 свиней, 30 курей, машины, плугъ, бороны — всѣ знаряды господарскій, якъ сокиры, мотыки и др., кухоннї рѣчи и цѣле уряджене въ хатѣ. Заразъ въ осени 1896 року зѣбравъ чоловѣкъ 140 бушлѣвъ пшеницѣ, ячменю 120, вѣвса 350 а бульбѣ 200 б. Зъ того збѣжа продавъ 100 б. по 57 цнт. 150 бушлѣвъ по 23 цнт. ячменю 10 бушлѣвъ по 20 цнт. Свиней продавъ на 50 дол., а еще мае на продажѣ. Сеи весны засѣявъ 15 б. пшеницѣ, вѣвса 70 б., 10 б. ячменю, 15 б. картофлѣвъ. ~~Всего довгу мае 100 дол. — Порѣвнаймо теперъ~~ фармера, котрый прїйшовъ зъ тою самою сумою и осѣвъ на гомстетѣ. Всѣ грошѣ вложивъ въ господарку, покупивъ знаряды господарскій за дорогї грошѣ, худобу, збѣже на засѣвъ, а решту грошей проживъ, бо мусѣвъ 1½ року зъ цента жити. Нынѣ фармеръ на гомстетѣ вже цента не-

мае, а хлѣба своего першого покоштуе ажъ въ осени. Я не беру ся рѣшатц, чи лѣпше куповати господарства готовѣ, чи осѣдати на фармахъ и мозольною працею доробляти ся кавалка хлѣба — понеже я не фаховый чоловѣкъ въ томъ взглядѣ, я лишъ нотую нагѣ, правдивѣ факты, та есмь певный, що таке нотоване фактовъ на щось придасть ся. Для занотованя маю такій фактъ. Двохъ нашихъ людей купили до спѣлки фарму за 800 дол. Заплатили 200 дол., а проче лишилось на довзѣ. Та чи видѣвъ хто такій дурный розумъ? Они 600 дол. во вѣки не заплатятъ, намучать ся, стратятъ послѣдний центъ, втѣчуть зъ купованою фармою и зачнутъ дороблять ся на гомстетахъ. Коли-жъ нашъ чоловѣкъ нѣкого не порадить ся, тѣлько робить самъ своимъ галицкимъ розумомъ.

Податки. Податокъ платитъ фармеръ, котрый вже дѣставъ фарму въ фактичне посѣдане, вѣдъ грунту и вѣдъ рухомого маетки 1 % (по центѣ вѣдъ сотки). Фарму таксуютъ звычайно на 480 дол., отже податокъ на цѣлый рѣкъ вѣдъ 360 акрѣвъ 4 дол. 80 цнт., а якъ хто мае въ худѣ и въ знарядахъ господ. маетку 300 дол., платитъ 3 дол. податку, разомъ: 7.80 на цѣлый рѣкъ. Однакъ треба и на то увагу звернути, що фармы по-дальше вѣдъ мѣста оцѣненѣ на меншѣ сумы. Крѣмъ того есть податокъ на школу: $\frac{3}{4}$ громада, $\frac{1}{4}$ рядъ и на будову и на удержане

учителя. Податокъ на дорогу: два дни работы
дорогъ або въ грошахъ 2 дол.

ЗЪ EDMONTON ДО WINNIPEG.

Я бы и не згадывать про ту подорожь, якъ бы не Хинцѣ и Японцѣ. Одна родина хиньска, а двѣ японскіѣ фхали, якъ паны въ sleeping car. — Та яка-жь велика рѣжниця мѣжь тыми двома народами, що недавно себе за чубы сѣпали!.. Японцѣ, народъ навскрѣзь культурный. Въ одягахъ свѣтовыхъ, манеры высококультурныхъ людей, авѣ не пѣзнати ихъ, що они зъ Азіи. Нѣчимъ не рѣжнять ся вѣдъ американцѣвъ. А понеже свѣтъ звыкъ культуру народа мѣрити пѣсля его женщины, тожь я возьму въ порѣвнаніи женщину японьску и хиньску. Обѣ разомъ фдутъ въ одномъ вагонѣ до спаня. Женщина японска чистенько и густовно убрана по свѣтовому, мила брунетка, поводитъ ся зовсѣмъ якъ lady — йде разомъ зъ мущинами на обѣдъ — взагалѣ робить вражѣне американки. Женщина хиньска въ одягу національномъ вже вѣдрѣжние ся вѣдъ прочихъ людей, встыдлива, тримае ся зъ далека вѣдъ товариства, фсти приходить по всѣхъ, крые ся въ своимъ кутку цѣлый день — однакъ не разить своею особою, якъ бы то разила наша невѣста. Хинцѣ и Японцѣ, стыкаючыся зъ Америкою, завдячують їй дуже много. Мой това-

ришь Япончикъ говоривъ досить добре по англійски и ѣхавъ яко агентъ великои фабрики байсиклѣвъ до New York, щобъ зъ американскими фірмами навязати потрібнїй торговельнїй зносини. — Дивишь ся на рѳжнїй народъ и думаешь: всякїй Азіяты культурнїйшїй народъ, якъ нашъ Русинъ, зъ подъ опѣки шляхты польскои и ряду австрїйского. Та вже, якъ почавъ я говорити про культурнѳсть народѳвъ, то годѣ менѣ не згадати про порядокъ дневнїй въ sleeping car. Зъ Calgary до Winnipeg двѣ doby ѣзды. Въ sleeping car множество народа. Рано, коло 7 години люде встають. Женщины мають свои умывальнѣ, муцины свои. Кождїй чоловѣкъ мые ся рано докладно, накладае чистїй ковнѣрикъ и маншеты, голить ся и такъ чистенько убранїй йде на снѣдане до dining car. Правда, що платить ся 75 цнт. за снѣдане, тѳлько и за обѣдъ и за вечеру, але ѣсти вже подостаткомъ и зъ всякимъ можливимъ комфортомъ. Въ першѳй половинѣ мая подавали на снѣдане суницѣ и другїй вчаснїй овочѣ. Цѣлый день тихисенько мѣжь народомъ, безъ крику и гуку. Чемнѳсть надзвычайна, пошанованя для женщинъ незвыклїй. Та впрочѣмъ и не може бути инакше, якъ хто разъ бачивъ женщину американску зъ еи высокою интеллігенціею. Женщина американска такъ импонуе своєю интеллігенціею, що муцина, хоть бы найнизшѳи морали, мусить чоло схиляти.

Около 10 години вечеромъ всѣ удають ся на спочинокъ. Я неодень вже разъ ѣздивъ зъ американцями, 4 doby ѣхавъ безпрерывно треномъ, а не видѣвъ и не чувъ еще сварки, а навѣтъ слова образливого мѣжъ людми. Люде грають карты, диспутують мѣжъ собою, прецѣ знайшла бы ся нагода до суперечки. — А скільки то разѠвъ Рутенцѣ посварчили бы ся за політику? Народъ американскій не знае політики. Тарифа цлова, business, справы житевї, тай ювилей королевои Викторїи, отсе на разѣ політика канадійскихъ американцѣвъ.

W I N N I P E G.

Въ недѣлю 9. мая приѣхавъ я до головного мѣста Манїтобы. Тихесенько, якъ въ гробѣ. — Всюды въ Америцѣ святкують недѣлю дуже торжественно. — Наоколо имміграційного дому повно залягло народа. Цѣкаві американцѣ по-вылазили на парканъ и щось оглядають. Дивлю ся, на яке они чудо такъ позирають — тай справдѣ було на що цѣкаво дивити ся. Нашого народа прїйшло мунувшого тыжня 400 родинъ, 1081 душъ зъ Галичины и Буковины. Всѣ они майже ротаборились въ недѣлю на подвѠрю, якъ циганы безъ шатрѠвъ. Брудота, бѣда, нехарнѠсть, краевї одяги, особливо буковинскихъ жѠнщинъ, прѠражаюча. Не треба цирку для аме-

риканцѣвъ, не треба мепажеріи. Часть нашихъ людей, 34 родинъ зъ Березова коло Коломыи, прійшли якъ люде, поперебираніи по свѣтовому и зъ потрѣбными фундушамп. Заразъ таки на другій день вырушили они разомъ еще зъ другими вкупѣ 116 родинъ до Lake Dauphin, до нашей колоніи Теробовлѣ. Другихъ 60 родинъ поѣхали до Edmonton, а прочіи еще сидять и пойдуть, або до Stuartburn, або въ иншіи мѣсцевости. Въ околиціи Stuartburn отворили С. Р. Р. на гомстедъ и тамъ буде колонія руска числяча 100 родинъ. — Безъ злодѣйскихъ агентѣвъ не обійде ся нѣгде. Ту подлу прислугу сповняють ту жида и Поляки. Темный нашъ народъ, особливо зъ Буковины, звабленный обѣщанками Карльсберга зъ Гамбурга ирхходитъ ту безъ цента — чистіи дѣды. Рядъ всейчасъ высигновавъ зъ милосердія значну суму на прожитокъ, бодай на тыждень — а нашъ чоловікъ баламученый мѣсцевыми злодюгамп анѣ не думаетъ про фармы. „Менѣ належить ся добра земля, якъ мене ту звабили“ — каже. Ходять въ околиціи Winnipeg и выбираютъ собѣ компанійніи землѣ, котрыхъ нема до дарованя и крпчать, що имъ та земля належить ся.

За для тыхъ всѣхъ скандалѣвъ, якіи наши люде ту роблять, рядъ буде змушений — если не замкнути имміграціи — то певно зборонитъ дѣдамъ безъ центѣвъ ирхходити, а на томъ по-

терпить п наша яка така повага у правитель-ства, а передовсѣмъ тї бѣднї люде, котрї бы могли зъ часомъ пильною працею доробити ся чогось. Не виненъ ту темный народъ, що стрѣм-головъ мечесть въ безодню, але винно въ першій лїнії правительство австрїйске, що не возьме ся за організацію еміграціи. Тажъ бюро емігра-ціи у Львовѣ, въ рукахъ фахового п честного чоловіка запобѣгло бы цѣлому, страшному ли-хови. Чи-жъ правительство австрїйске не здо-буде ся вже нїколи на те, щобъ въ Гамбургу и въ Бремень позакладало дома на нѣчлѣги для своихъ людей, що кдають рѣдну землю п пха-ють ся за море? Пригадую собѣ — разъ п. Вах-нянинъ плѣвъ небылицѣ въ соймѣ. Выдѣль кра-евый розслѣдзовавъ причины еміграціи — рада державна ухвалила новелю, пѣсля котрой карае ся остро всяка пнтервенція въ еміграціи, але то все псови на чоботы здало ся. Народъ гинувъ п гине. Якъ дальше пѣйде тымъ темпомъ, то цѣла Галчина вывандруе за море, а паны п жиды будуть збирати овочѣ своен господарки. — Перестрашена галицка пнтеллігенція п священ-ники обмывають руки, боять ся п однимъ сло-вомъ стати въ порадѣ для бѣдного народа. Власти галицкї всякихъ сортѣвъ напѣдлїишї на свѣтѣ. Нѣкто на свѣтѣ не може мати понятїя о тѣмъ, якъ тї власти высилають нашего мужика за море. Ту доперва за моремъ видно цѣлу гидь галицкой господарки.

Наоколо Winnipeg суть еще слѣдующій меншій рускій кольоніи: Gonor, Broker Head, Beasejongr, Tyndall и Cromvell. На тыхъ кольоніяхъ я не бувъ, бо не стало симъ разомъ часу.

На томъ повинень я скончити мои уваги, але понеже я знаю, що мои отей замѣтки дойдуть и до рукъ нашихъ селянъ въ Галичинѣ и Буковинѣ, длятого я скажу для нихъ слѣдующе: 1) Канада добрый край и будучность для нашихъ людей есть въ Канадѣ, але только для тыхъ, котри привозять зъ собою 400—500 доляр. Безъ цента не вольно нѣкому рухати ся, бо згине на чужой земли зъ голоду. 2) Нашій люде, чи то зъ Галичины, чи зъ Буковины не повинні выбирати ся до Канады скорше, поки не порадять ся професора д-ра Йосифа Олеськова у Львовѣ ул. Голубя ч. 11. А. Жадныхъ агентовъ, а особливо Карльсберга зъ Гамбурга не повинні слухати. 3) На дорогу мусять поперебирати ся по пански, бо нашої одежи не терпляютъ Англики, бридять ся нею и уважають чоловѣка въ той одежи, якъ удобу. 4) Якъ приѣдутъ до Winnipeg най не слухають злодѣвѣвъ жидовъ и другихъ факторовъ, только най слухають п. К. Геника, або най звертають ся о порадѣ до мене. 5) Якъ вже мають люде йти на фармы, най покуплять собѣ всякй потрѣбный рѣчи господарскій и кухонный въ Winnipeg. бо въ Edmonton, або Dauphin два разы, або и три разы только заплатять.

6) Най не купують у жидѡвъ, тѡлько въ такихъ склепахъ, де зарядъ имміграційного дому вскаже, а тогды дѡстануть два разы лѣпшій рѣчи и о половину таньше. 7) Най не купують нѣгде фармы, бо даровой и то дуже доброи землѣ есть еще недостаткомъ, бо той що продае фарму певно нѣчого доброго не продае, бо якъ бы було добре, то самъ сидѣвъ бы на тѡй землі. — А найважнѣйше есть то :

Якъ хто може жити въ Галичинѣ або Буковинѣ, най не ѣде до Канады, бо найлѣпша земля не заступитъ свои рѡднои, якъ мачуха нѣколи не заступитъ рѡднои матерѣ.

Люде зъ Галичины и Буковины ! Вже тѡлько короткѣй часъ треба ждати, а вы своею кровію выберете собѣ свои права, свою долю. Шляхта польска и жидова збанкротуе — а вы мусите бути панами на своей рѡднои землі. Не покидайте-жь ей, не пхайте ей въ руки чужѣй, въ руки жидѡвскихъ шахраѣвъ, щобъ збытковали ся надъ вашою рѡдною матерію. Не йдѣть заможнѣй до Канады, бо шкода вашои працѣ, шкода вашои кровавой батькѡвщины, не йдѣть бѣдаки, бо ту погинете и на встыдѣ и ганьбу цѣлому мірови будете вытягати руку за жебраннымъ хлѣбомъ — а нѣхто вамъ его не дастъ, тѡлько зъ погордою вѡдверне ся вѡдъ васъ. — Послушайте моихъ радъ, тай своихъ братѡвъ, кривныхъ, су-

сѣдѣвъ, кумѣвъ научайте, що лѣпша своя сорочка груба, смачнѣйшій свѣй хлѣбъ разовый въ дома, якъ тонка сорочка и бѣлый-пыльцованный хлѣбъ за моремъ...

А Д Р Е С Ы.

Якъ хто хоче знати, що дѣе ся въ Канадѣ, яка земля, якъ людямъ на поодинокихъ колыніяхъ поводити ся, прошу удавати ся до слѣдующихъ людей:

Mr. C. Genik, Immigration House, Winnipeg,
Manitoba, Canada

Mr. B. Ksionzek, Trembowla, P. O. Rigby,
Manitoba, Canada

Mr. P. Maykowski, Stuartburn, Man., Canada

Mr. Fedor Pilipow, Pheasant--Forks. Assa,
Canada

Mr. A. Savka, Ruska Swoboda, P. O. Edna,
Alta, Canada

Mr. Theodor Fur, Rabbit Hill, Alta, Canada
„Svoboda“ Printing Office, P. O. Box 13 Mt.
Carmel, Pa. U. S. A.

Dr. Joseph Oleskow, Golembia 11 A. Lemberg
Austria, Galicia

Rev. Nestor Dmytriw, Immigration House,
Winnipeg, Man. Canada.

Степан Янківський меценат нашої доби

Карткуючи історію українського минулого в Канаді, ми бачимо передових постатей в кожній добі, які очолюють спільноту, дають їй напрям, дбають про її розвій. Передовиками є ті, які дають спільноті ідейне спрямування, як також ті, які дають матеріальну основу цьому духовому розвоєві. Це люди з високими ідеалістичними вартостями, на яких спільнота орієнтується та ідентифікує себе з їхніми високими спільнотними цілями. Вже в заранні історії українців Канади такі індивідуальності виростили серед першої піонерської гушці а їхні послідовники продовжали цей ріст та творили дальші культурні вартості для молодших поколінь.

Новіша доба української історії в Канаді серед своїх передових меценатів вписала на чільну сторінку ім'я Степана Янківського. Немає у Вінніпезі ані одної української інституції, щоб цей меценат не піддержав своїми щедрими фондами. Користали з його фінансової допомоги різні установи, церкви, культурно-освітні інституції, наукові установи та загально-політичні. Вже те, що С. Янківський був першим меценатом Української Канадської Фундації ім. Тараса Шевченка і жертвував на неї десять тисяч доларів, говорить само за себе.

Виняткову увагу в меценатському жертвуванні приділяв С. Янківський українській науці а передусім студіям українського минулого в Канаді. Був він одним в перших жертводавців на україномовну "Історію українців Канади", а згодом на таке саме видання в англійській мові. Підтримував він друк публікацій "Студії до історії українців Канади" а останньо, коли стала кільчитись думка видавання "Джерела до історії українців Канади", Степан Янківський прийшов зі своєю більшою поміччю в цій справі. Даючи повне випосаження новому виданні "Канадійської Русі" о. Нестора Дмитрова, наш Меценат знаменно висловився, коли підкреслив, що ідея Канадської України житиме так довго в Канаді, як живою буде українська культура в цій країні, як живими будуть ідейні та кровні зв'язки з рідним материком, як живою буде пам'ять про тих, які клали основи під українське канадське життя.

Степан Янківський зі серця та глибокого розуміння справи допомагає рідній спільноті. Робить це він по біблійному, без розголосу. Щоб познайомити український загаль з цим передовим громадянином, ми дозволимо собі подати його коротку сільветку.

С. Янківський, уродженець Стрия (17. III. 1912), Західна Україна, прибув до Канади після Другої світової війни і в дні 10 лис-

топада 1946 р. заякорив в Галіфаксі. Якийсь час працював він на фермі коло Вінніпегу а згодом поселився у Вінніпезі та з часом став провадити маленьке торговельне м'ясарське підприємство. Своєю мозольною працею та знанням діла він розбудував це підприємство до імпазантних розмірів, в якому знайшли працю до цього часу сотні людей. Сьогодні він провадить два підприємства, гуртову та подрібну продаж м'ясних виробів ("Сент-рел Продактс & Фуд" та "М. С. Міт Маркет").

Перед прибуттям до Канади С. Янківський пройшов довгий шлях тюрем і концлагерів ССРСР та воєнну Одиссею. З приходом совітських військ в Західну Україну він був арештований вже осінню 1939 р., в місті Стрию. Перебувши в'язницю там же, був ві-

Степан і Марія Янківські

дісланий на схід України. Під поліційним конвоєм та в закратованих возах він переїхав Збруч, щоб там віч на віч стрінутися з українським материком, про якого багато читав передше в історії та пресі. Була це інша Україна, як її він лелівав в своєму серці.

Відбувши п'ять місяців в тюрмі у Ворошиловграді, його забрали до Старобельська, щоб там "совітська судейська тройка" приписала йому п'ять років концлагерів. Звідси відіслано його в Куйбишевські табори (Артьомськ) а згодом висильним етапом через Харків на північ до Печори та Воркути.

Пройшов він ще в'язнем Туркестан і Узбекистан, щоб вкінці опинитися в порті Каспійським морем. Був це 1941-42 рік і саме тоді при допомозі інтервенції аліантів стала оформлятися в Азії польська національна армія під кермою ген. Сікорського. Багато українських політичних в'язнів скористали з цього, з титулу свого колишнього польського громадянства. Скористав з цієї нагоди теж Степан Янківський, відчуючи потребу боротися проти гітлерівської Німеччини, яка вже в тому часі на-

носила страшний терор на опановані нею українські землі. Будучи у восьмій альянтській армії він стаціонував якийсь час в Тегерані та Палестині, щоби згодом виїхати на фронт до Італії. Під Монте Кассіно він вславився в боях з німецькою армією і за це 6 травня 1944 р. отримав хрести заслуги.

Після закінчення війни С. Янківський проживав якийсь час в Італії а опісля переїхав до Канади. В Канаді він стрінув свою майбутню дружину Марію з дому Рудий, учительку по званні, з якою вступив в подружний зв'язок в дні 5 листопада 1949 р. в Катедрі св. Володимира й Ольги. Вдвійку вони розбудували торговельне підприємство, яке дало матеріяльне забезпечення їм, численним працівникам та одночасно меценатську допомогу українській громаді.

Засада Степана та Марії Янківських нескладна, проста, але разом і багата. Працюємо, кажуть вони не для зисків. Працювати — це потреба життя. Матеріяльні доходи людини мають дати забезпечення на її старші літа. Однак надвижка з цього повинна служити громаді. Цю засаду Степан і Марія Янківські не тільки визнають, але також дуже сумлінно практикують. Це видання, яке читачі одержують в свої руки, є одним з доказів їхнього розуміння служіння громаді та її потребам (М.Г.М.).

Посадник міста Вінніпегу Степан Дзюба вручає меценатові Степанові Янківському за його громадсько-суспільну діяльність "Почесне відзначення міста В'їніпегу", рік 1967.

**ДОСЛІДНІ ПРАЦІ М. Г. МАРУНЧАКА
З ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ**

**Канадійська Теремовля — Місце першої української
Служби Божої в Канаді**

Загальна Бібліотека УКТ, 1964

В зустрічі з українськими піонерами Алберти

Загальна Бібліотека УКТ, 1964

**Змагання за незалежність Української Церкви в Канаді
(Роля Катедр св. Володимира й Ольги у Вінніпегу)**

Вінніпег, 1966 - 1967

Студії до історії українців Канади — Видання УВАН

том I — Шотландські поселенці та українська
громада в Пойнт Даглес, 1964-1965

том II — Історія суспільно-культурного росту
українців Манітоби, частина I, 1966-67

том III — Історія преси, літератури, і друку
піонерської доби, 1968 - 1969

том IV — Статті, нариси та есеї до піонерської
доби, 1970 - 1972

ІСТОРІЯ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ — в двох томах

том I — Піонерська доба, Вінніпег,
Видання УВАН, 1967

том II — Доба між війнами та доба вивернення
Вінніпег, Видання УВАН, 1973

МОНУМЕНТАЛЬНА АНГЛОМОВНА ІСТОРІЯ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ —

THE UKRAINIAN CANADIANS — A HISTORY

Видання УВАН, Вінніпег, 1970

EMB
3rd 450023